

Nr 81.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om redovisningsmedel, m. m.; given Stockholms slott den 11 februari 1944.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om redovisningsmedel;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken; samt
- 3) lag om ändring i konkurslagen.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

F ö r s l a g
till
L a g
om redovisningsmedel.

Härigenom förordnas som följer.

Vad den som mottagit medel för annan, med skyldighet att redovisa för dem, för sådant ändamål har innestående på räkning i bank eller annorledes håller avskilt skall vara förbehållet huvudmannen, såvitt beloppet avskilts utan dröjsmål. Samma lag vare i fråga om belopp som avskilts senare, om den redovisningsskyldige ej var på obestånd, när beloppet avskildes.

Vad den redovisningsskyldige har omedelbart tillgängligt för att avskiljas vare ock förbehållet huvudmannen, såvitt dröjsmål med avskiljandet ej föreligger.

Är bankräkning eller kassa avsedd för flera huvudmäns medel, njute de inbördes lika rätt, envar i förhållande till sin redovisningsfordran.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 2 § handelsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

17 kap.

2 §.

Vad i gäldenärs bo finnes, som hörer annan till, det skall först uttagas, såsom: inlagsfä; eller det, som satt är under bolag, eller till salu; stulet, rövat, lånt eller lagt gods; pantsatt gods, då lösen därföre gives; faddergåva och annat dylikt.

Sedan njute — — — sjölagen stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945.

¹ Senaste lydelse se SFS 1920:416.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i konkurslagen.

Härigenom förordnas, att 194 § konkurslagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 194 a §, med nedan angivet innehåll.

194 §.

Om kommittents — — — särskilt stadgat.

Har i — — — skulle förnärmast.

Vad nu sagts om rätt att erhålla redovisning av förvaltaren skall ock gälla, där eljest till konkursboet inflyta medel, för vilka gäldenären skolat redovisa till annan.

194 a §.

Innehade gäldenären, då beslutet om egendomsavträde meddelades, redovisningsmedel, vilka skola vara förbehållna annan, åligge det förvaltaren att omhändertaga medlen och därefter redovisa dem jämte ränta som upplupit från den dag, då nämnda beslut meddelades. Med avseende å fastställandet av vad som sålunda tillkommer redovisningsborgenär samt dennes rätt i övrigt i konkursen så ock i fråga om skyldighet att vidkännas kostnad med anledning av förfarandet skall vad i denna lag är stadgat om borgenär, som till säkerhet för sin fordran har panträtt, äga motsvarande tillämpning, dock att kostnad som nu sagts skall åvila redovisningsborgenären allenast i den mån boet eljest ej lämnar tillgång därtill.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945. Lagen skall ej äga tillämpning, där beslutet om egendomsavträde meddelats före lagens ikraftträdande.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1943.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, fråga om lagstiftning angående *skydd för redovisningsmedel*.

Föredraganden anför härvid följande.

Inledning.

Genom de vid 1942 års riksdag beslutade ändringarna i strafflagen ha straffbestämmelserna om förskingring utformats på annat sätt än tidigare. Enligt den nya lydelsen av 22 kap. 1 § strafflagen skall för förskingring straffas den som på grund av avtal, allmän eller enskild tjänst eller dylik ställning fått egendom i besittning för annan med skyldighet att utgiva egendomen eller redovisa för denna, och som genom att tillägna sig egendomen eller annorledes åsidosätter vad han har att iakttaga för att kunna fullgöra sin skyldighet, såframt gärningen innebär vinning för honom och skada för den berättigade. I motsats till vad som tidigare gällt kan alltså den som mottagit penningmedel med redovisningsskyldighet, men utan förpliktelse att hålla dem avskilda, dömas för förskingring, om han sammanblandar medlen med sina egna så att den redovisningsberättigades äganderätt går förlorad och han därvid är eller senare blir insolvent.

Under förarbetena till den nu återgivna bestämmelsen berördes frågan om möjligheterna för den redovisningsskyldige att avskilja medel med verkan mot sina borgenärer. Önskemål om utredning av denna fråga framställdes sålunda från flera håll i remissyttrandena över det förslag som ligger till grund för nämnda bestämmelse. Då förslaget remitterades till lagrådet, framhöll föredragande departementschefen, att eftersom penningförskingring även enligt då gällande rätt vore straffbar, i den mån bestämmelserna om trolöshet mot huvudman vore tillämpliga, något nytt behov icke uppstode att med rättslig verkan avskilja medel som omhänderhades för annans räkning. Departementschefen tillade emellertid, att hithörande frågor, vilka icke vore av straffrättslig utan av privaträttslig natur, vore föremål för utredning inom justitiedepartementet. Första lagutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända

utlåtande (nr 18) i anledning av förslaget, att enligt vad utskottet inhämtat utredning verkställts inom justitiedepartementet angående möjligheten för redovisningskyldig att med sakrättslig verkan avskilja redovisningsmedel som han mottagit. Utskottet, som icke ansett sig böra såsom villkor för tillstyrkande av den nya konstruktionen av begreppet förskingring uppställa att en lagstiftning av ifrågavarande art komme till stånd, ville dock understryka önskvärdheten av att så skedde.

Sedan den förberedande utredningen slutförts, utverkade chefen för justitiedepartementet den 14 september 1942 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att inom departementet verkställa närmare utredning av frågan om skydd för anförtrodd egendom. Till sakkunniga utsågos samma dag dåvarande byråchefen för lagärenden, numera statssekreteraren Gösta Walin, tillika ordförande, advokaten Sven Salmonson och bankombudsmanen Axel Åström. De sakkunniga avlämnade den 13 april 1943 betänkande med förslag till lag om redovisningsmedel m. m. (statens offentl. utredn. 1943: 24). Sedan yttranden inhämtats över betänkandet, anhåller jag att få upptaga denna lagstiftningsfråga till behandling.

Gällande rätt.

Enligt 17 kap. 2 § handelsbalken skall ur gäldenärs bo uttagas vad som hörer annan till, såsom inlagsfä; eller det som är satt under bolag eller till salu; stulet, rövat, lånt eller lagt gods; pantsatt gods, då lösen därför gives, faddergåva och annat dylikt. Är det förvandlat och ej i behåll, hänvisas ägaren att bevaka skadeståndsfordran. Utsökningslagen innehåller i 68 § en motsvarande föreskrift, enligt vilken i gäldenärs bo ej må tagas i mät något som finnes höra annan till.

Nyssnämnda regel i 17 kap. 2 § handelsbalken om att endast skadeståndsfordran kvarstår, då den ursprungliga egendomen förvandlats, upprätthålles icke i full utsträckning. Den som innehar annans gods kan nämligen, enligt vad som framhålles i de sakkunnigas betänkande, stundom med direkt stöd av lag och otvivelaktigt även i många andra fall byta ut en sak mot en annan eller ersätta den med ett samäganderättsanspråk eller ock i den ursprungliga sakens ställe sätta en fordringsrätt hos viss person, t. ex. en köpare, med verkan att det nya godset, samäganderättsanspråket eller fordringsrätten kan separeras i hans konkurs eller vid utmätning hos honom.

Beträffande förutsättningarna för att någon skall kunna göra gällande äganderätt till pengar i gäldenärens bo finnas icke några särskilda bestämmelser. Om skyldighet för konkursförvaltare att, när konkursgäldenären avyttrat annans egendom, redovisa till ägaren vad som inflyter *efter* konkursens början meddelas föreskrifter dels i 60 § kommissionslagen och dels i 194 § konkurslagen.

Frågan om möjlighet att separera pengar i gäldenärens bo är i övrigt — liksom i fråga om fungibla varor — beroende av om de hållits avskilda. Det är ej nog, att de äro avskilda just i det ögonblick, då äganderättsanspråket göres gällande. Gäldenären kan ej, sedan annans äganderätt gått förlorad, på

egen hand i sitt bo utan tradition avskilja viss penningssumma med verkan att äganderätten därtill övergår å annan. Det fordras således i princip kontinuitet. Vad detta krav innebär kan emellertid vara föremål för tvekan. I betänkandet uttalas, att det torde finnas möjlighet att bevara annans äganderätt till pengar, även om de utbytas mot andra, t. ex. genom växling, åtminstone då detta sker för ägarens räkning.

I ett flertal författningar finnes uttrycklig föreskrift om skyldighet för den, som mottager tillgångar för annan, att hålla dem avskilda. Dylik skyldighet har sålunda stadgats bl. a. för kommissionär, konkursförvaltare, förmyndare och boutredningsman, och detsamma skall enligt 8 kap. 4 § nya rättegångsbalken gälla för advokat. Även utan lagstadgande kan det föreligga skyldighet att hålla redovisningsmedel avskilda på grund av avtal eller beskaffenheten av ett uppdrag.

Några allmänna lagbestämmelser, som reglera sättet att hålla annans egendom avskild, finnas icke. Rättspraxis ger ej heller mycken ledning. Klart är emellertid att, då det är fråga om individualiserad egendom, inga särskilda åtgärder erfordras. Kan blott föremålet identifieras, är äganderätten bevarad. Pengar och fungibla varor kunna hållas avskilda på många olika sätt. Särskilt beträffande pengar föreligger emellertid ofta stor svårighet att bevisa, att sammanblandning ej skett med innehavarens egen förmögenhet.

Om någon innehar fungibla varupartier av samma slag, tillhöriga olika personer, och han visserligen håller dessa varor avskilda från sitt eget gods men icke har skilt ut vad som tillhör var och en av ägarna, lära dessa likväl ha separationsrätt till de gemensamt avskilda varorna. De torde få anses ha erhållit samäganderätt till dem. Motsvarande rättsläge kan, enligt vad som framhålles i betänkandet, uppkomma, om någon förvarar annans varor tillsammans med viss begränsad del av sina egna varor, som kan sägas vara avskild från hans övriga tillgångar. Vad nu sagts synes i princip kunna tillämpas även beträffande pengar.

I fråga om vad som skall anses vara gällande rätt må här i övrigt hänvisas till betänkandet (s. 7—17) jämte där åberopade rättsfall och litteratur. Över utländsk rätt på hithörande områden har en redogörelse, som författats av hovrättsfiskalen B. G. Larson, fogats såsom bilaga till de sakkunnigas betänkande.

De sakkunniga.

Såsom allmänna utgångspunkter för sina överbåganden ha de sakkunniga framhållit, att pengar, som oavlatligt hållits klart avskilda för annan, ostridigt tillkomme denne och att de framställda önskemålen om lagstiftning avsåge erkännande av möjligheten att, sedan sammanblandning ägt rum, avskilja pengar för annan med sakrättslig verkan. Av praktisk betydelse vore dessutom att få fastslaget, huruvida medel, som innestode på redovisningsskyldigs räkning i bank eller annan penninginrättning, kunde anses avskilda för annan. Även om önskemålen närmast framsprungit ur den redovisningsskyldiges intresse och haft straffrättslig bakgrund, vore spörs-

målet uppenbarligen av civilrättslig natur. De intressenter som därvid stode mot varandra vore den eller de redovisningsberättigade å ena samt den redovisningsskyldiges övriga borgenärer å andra sidan. Reglerna måste utformas med hänsyn till vad som vore rimligt dessa intressenter emellan. Ur den redovisningsskyldiges synpunkt hade man att tillse, att man icke av honom krävde åtgärder som vore oskäligt betungande. Vidare måste beaktas, att tvist kunde uppkomma mellan två eller flera redovisningsberättigade inbördes.

I fråga om lagstiftningens allmänna utformning ha de sakkunniga förklarat, att de ansett sig böra inrikta förslaget på penningmedel, för vilka frågan vore mest praktisk, men att de funnit önskvärt, att en analogisk tillämpning i viss utsträckning ägde rum beträffande andra fungibla ting. Ehuru den som mottagit medel för annan i allmänhet vore syssloman, ha de sakkunniga icke funnit anledning att begränsa den föreslagna lagstiftningen till sysslomannaskap. I sin motivering ha de sakkunniga likväl för bekvämlighets skull använt ordet syssloman som allmän beteckning.

Beträffande förslagets närmare avgränsning ha de sakkunniga framhållit, att lagen borde bliva tillämplig, oavsett om sysslomannen vore skyldig att hålla huvudmannens medel avskilda eller ej. Däremot skulle lagen icke omfatta sådana fall, då ett vanligt skuldförhållande förelåge. Den skulle endast gälla medel som någon fått om händer med redovisningsskyldighet eller under ännu strängare förpliktelse.

Av olika sätt att avskilja redovisningsmedel ha de sakkunniga särskilt behandlat insättning i bank, varmed jämställts annan penninginrättning. Härvid åsyftas dock endast sådana insättningar som skedde på sysslomannens egen räkning, varunder de sakkunniga inbegrepe jämväl insättning i annans namn men med förbehåll om uteslutande dispositionsrätt för sysslomannen. Något behov av lagstiftning förelåge däremot icke för sådana fall, där en syssloman insatte medlen i huvudmannens namn utan förbehåll om dispositionsrätt. Detta innebure en överflyttning av medlen i huvudmannens besittning. Detsamma torde gälla, då t. ex. en konkursförvaltare eller förmyndare insatte medel i konkursboets eller myndlingens namn.

Enligt de sakkunnigas mening borde det *icke* uppställas krav på att bankräkningen skulle vara försedd med särskild beteckning eller att banken eljest erhållit kännedom om räkningens ändamål. Härom ha de sakkunniga anfört, att det i vissa fall kunde bliva uppenbart stötande, om separationsrätt icke skulle medgivas till följd av bristfällighet i fråga om en bankräknings beteckning. Det kunde t. ex. vara fråga om en person, som haft ett enstaka uppdrag och ansett sig kunna hålla mottagna medel vederbörligen avskilda enbart genom att insätta dem på en särskild räkning. Till stöd för sin ståndpunkt ha de sakkunniga därjämte erinrat om andra fall, där utan hänsyn till publicitetsprincipen äganderätt bevarats till egendom som funnits hos annan än ägaren och där innehavet sålunda kunnat missleda eventuell kreditgivare.

De sakkunniga ha framhållit, att det måste givas möjlighet att med rättslig verkan avskilja pengar efter sammanblandning, om redovis-

ningsborgenärerna i någon mera avsevärd utsträckning skulle kunna åtnjuta sakrättsligt skydd. Av praktiska skäl borde enligt de sakkunnigas mening separationsrätt medgivnas, oberoende av bevislig eller presumerad kontinuitet i fråga om redovisningsmedlen, såframt vissa särskilda fakta vore för handen. Olika förutsättningar skulle gälla, om medlen avskildes relativt snart och om avskiljandet ägde rum först efter en längre tidrymd.

I det förra fallet borde rättslig verkan kunna tillerkännas avskiljandet, även om sysslomannen vore insolvent, när det gjordes. För att möjliggöra anpassning efter växlande förhållanden hade de sakkunniga icke uppställt någon bestämd tidsfrist, inom vilken avskiljandet måste ske för att sålunda godtagas, utan de hade ansett tillräckligt, att beloppet blivit avskilt utan dröjsmål.

Huruvida och under vilka förutsättningar ett senare avskiljande borde få ske med samma verkan, vore enligt de sakkunnigas mening tveksamt. Det borde minst krävas, att sysslomannen vore solvent, när det försenade avskiljandet ägde rum. Under denna förutsättning hade han ju kunnat fullgöra en oangriplig betalning av redovisningsskulden. Kravet på solvens kunde måhända synas hårt i de fall, då sysslomannens dröjsmål varit oavsiktligt, men det syntes vara uteslutet att låta en dylik subjektiv omständighet bli avgörande.

När en syssloman använt gemensam klienträkning för flera särskilda uppdragsgivare, ha de sakkunniga ansett, att huvudmännens inbördes rätt måste regleras för de fall, då klienträkningen icke stämde med bokföringen. De sakkunniga ha avvisat möjligheten att i dylika fall låta bokföringen bli avgörande. En dylik metod skulle nämligen leda till att en syssloman, som tillgodogjort sig medel ur en för flera huvudmän gemensam förnögenhetsmassa, skulle genom en bokföringsåtgärd kunna bestämma, att beloppet skulle anses förskingrat för viss huvudman. Enligt de sakkunnigas mening borde frågan ej heller lösas genom att dag för dag rekonstruera förhållandena och uträkna varje redovisningsberättigads andel samma dag eller genom att avräkna uppkommen brist på de äldsta insättningararna. De sakkunniga ha i stället kommit till den slutsatsen att de uppdragsgivare, för vilka räkningen avsetts, borde ha inbördes lika rätt. Om sysslomannen öppnat särskild räkning för viss huvudman och använt gemensam räkning för de övriga, borde emellertid den förstnämnda komma i särställning. Under alla förhållanden skulle dock icke vad som stode på en särskild räkning tillkomma den, för vilken räkningen vore avsedd. Sålunda borde en åtgärd med avseende å dylik räkning, som skett i illojalt syfte eller av misstag, icke tillmätas någon betydelse. En allmän klienträkning finge i princip anses avsedd för alla sysslomannens klienter med redovisningsrätt, men under särskilda förhållanden kunde anledning föreligga att ej inbegripa viss klient eller vissa medel. De uppdragsgivare, för vilka en räkning befundes vara avsedd, skulle taga del däri envar i förhållande till sin redovisningsfordran. Därmed ha de sakkunniga avsett, att fördelningen i regel skulle ske i förhållande till storleken av de mottagna beloppen utan att avdrag gjordes för eventuell

motfordran, t. ex. för arvode. Vad som sedermera i konkurs avdroges för sysslomannens motfordran skulle tillkomma de oprioriterade borgenärerna.

De sakkunniga ha framhållit, att vid sidan av insättning på bankräkning det även förekomme andra sätt att hålla redovisningsmedel avskilda, t. ex. genom förvaring i särskild kassa, i ett kuvert eller hos tredje man. I samtliga dessa fall borde vad som föreslagits i fråga om bankräkning äga motsvarande tillämpning.

För tiden innan avskiljande hunnit äga rum ha de sakkunniga funnit ett stadgande böra meddelas till skydd för huvudmannen. Såsom villkor för detta skydd borde enligt de sakkunnigas mening stadgas, att dröjsmål med avskiljandet ej föreläge. Skyddet skulle bestå däri, att tillgängliga medel skulle kunna vara förbehållna huvudmannen, även om han enligt vanliga regler icke kunde göra gällande äganderätt eller samägarerätt därtill. Dock borde denna förmån gälla allenast i medel, som sysslomannen hade omedelbart tillgängliga, t. ex. kontanter, checker och tillgodohavande på checkräkning eller postgiroräkning, men däremot ej värdehandlingar som först måste realiseras, växlar o. dyl. Därjämte borde krävas, att medlen skulle vara omedelbart tillgängliga för att avskiljas, varmed avsåges, att de skulle finnas tillgängliga på ett sådant sätt, att de kunde anses avsedda att komplettera kassan.

På grundval av de överväganden, vilkas huvuddrag nu återgivits, ha de sakkunniga framlagt följande *förslag till lag om redovisningsmedel*.

Vad den som mottagit medel med skyldighet att redovisa därför har för sådant ändamål innestående på räkning i bank eller annan penninginrättning skall vara förbehållet huvudmannen, såvitt beloppet avskilts utan dröjsmål. Samma lag vare i fråga om belopp som avskilts senare, såframt den redovisningsskyldige, när det avskildes, ej var på obestånd. Är räkningen avsedd för två eller flera huvudmän, njute de inbördes lika rätt, envar i förhållande till sin redovisningsfordran.

Har den redovisningsskyldige medel för ändamålet avskilda på annat sätt, skall vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Vad den redovisningsskyldige har omedelbart tillgängligt för att avskiljas vare ock förbehållet huvudmannen, såvitt dröjsmål med avskiljandet ej föreligger.

Därjämte ha de sakkunniga utarbetat två kompletterande lagförslag. Det ena utgör ett *förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken*. Detta förslag innebär, att regeln i första stycket av paragrafen om att endast skadeståndsfordran återstår, då den ursprungliga egendomen förvandlats, har uteslutits för att undanröja tvekan om möjligheten att sätta annan egendom i den ursprungligas ställe.

Det andra av sistnämnda båda lagförslag är ett *förslag till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen*. Enligt detta förslag skall i 194 § nämnda lag införas uttrycklig föreskrift att, om medel, för vilka gäldenären skolat redovisa till annan, inflyta till konkursbo, konkursförvaltaren skall vara skyldig redovisa medlen till vederbörande. Vidare föreslås, att i konkurslagen skall införas en ny paragraf, betecknad 194 a §. Enligt denna skall, om gäldenär

vid konkursutbrottet innehar redovisningsmedel som äro förbehållna annan, förvaltaren omhändertaga medlen och därefter redovisa dem jämte ränta som upplupit från den dag, då nämnda beslut meddelades. Med avseende å fastställandet av vad som sålunda tillkommer redovisningsborgenär samt dennes rätt i övrigt i konkursen så ock i fråga om skyldighet att vidkännas arvode eller annan särskild kostnad med anledning av förfarandet skall vad i konkurslagen är stadgat om borgenär, som till säkerhet för sin fordran har pant-rätt, äga motsvarande tillämpning. Dock skall sådan kostnad, som nu sagts, åvila redovisningsborgenären, allenast i den mån boet eljest ej lämnar tillgång därtill.

En av de sakkunniga, advokaten *Salmonson*, har avgivit reservation mot det förut återgivna förslaget till lag om redovisningsmedel. Han har framlagt ett särskilt förslag till lagtext, som i sakligt hänseende avser att avvika från majoritetens förslag väsentligen blott i fråga om förutsättningarna för att försenat avskiljande av medel skall medföra separationsrätt.

Härom har reservanten anfört, att majoritetens förslag i så måtto vore alltför snävt, som det endast under förutsättning av den redovisningsskyldiges solvens beredde skydd för medel, som av misstag kommit att vara sammanblandade med dennes egna tillgångar så länge, att avskiljandet ej skett utan dröjsmål. Därigenom skulle det praktiska värdet av den föreslagna lagstiftningen i ett väsentligt avseende förringas. Å andra sidan ginge majoritetens förslag alltför långt genom att medgiva skydd för redovisningsmedel, som den redovisningsskyldige avsiktligt och under lång tid låtit uppgå i den egna förmögenheten, under förutsättning endast att beloppet sedermera blivit avskilt vid en tidpunkt, då han varit solvent. Resultatet av ett sådan medgivande skulle enligt reservantens uppfattning säkerligen bliva, att i ett stort antal fall redovisningsskyldiga komme att, av lättja och i förlitande på sin solvens, vänta med att avskilja redovisningsmedel och göra det först när insolvens inträtt.

På grund av dessa skäl och övriga i reservationen anförda synpunkter har reservanten förordat, att såsom förutsättning för godkännande av ett försenat avskiljande skulle krävas, att underlåtenheten att tidigare avskilja varit oavsiktlig och att avskiljandet verkstälts utan dröjsmål efter det den redovisningsskyldige kommit till insikt om underlåtenheten.

Yttranden.

Över de sakkunnigas betänkande ha yttranden inforrats från rikets hovrätter, kommerskollegium — som i sin tur inhämtat utlåtanden från handelskamrarna i riket, Sveriges industriförbund och Sveriges grossistförbund — generalpoststyrelsen, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, vilka även i vissa fall hört underlydande eller lokala organ, samt överexekutorerna i Göteborg, Malmö och Norrköping.

Vidare ha yttranden över belänkandet avgivits av föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsfogdar, föreningen Sveriges stadsfiskaler, föreningen Sveriges landsfiskaler, svenska exekutionsmännens riks-

förbund, Sveriges advokatsamfund, svenska bankföreningen, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges redareförening, Sveriges skeppsklarerare- och skeppsmäklareförening, svenska fondhandlareföreningen, Sveriges fastighetsägareförbund, svenska revisorsamfundet och föreningen auktoriserade revisorer.

I fråga om behovet av den föreslagna lagstiftningen har det icke framträtt några delade meningar i yttrandena. Där detta behov icke direkt vitsordats, synes det likväl ha varit förutsättning för de gjorda uttalandena.

I ett flertal yttranden har önskvärldheten av rättslig reglering på detta område starkt understrukits. Sålunda har *kommerskollegium* yttrat, att avsaknaden av lagbestämmelser innebure en brist, vilken framträdde desto påtagligare, som rättspraxis icke lämnade någon entydig ledning i detta hänseende. Det måste därför enligt kollegiets mening vara ett ur den allmänna samfärdsels synpunkt angeläget önskemål, att särskilda lagbestämmelser tillkomme för reglerande av möjligheten att skapa skydd för redovisningsmedel under hänsynstagande jämväl till andra berättigade intressen. Även *advokatsamfundet* har särskilt framhållit, att rättspraxis för närvarande icke lämnade någon klar vägledning.

Bankföreningen har anfört, att en lagstiftning på förevarande område länge framstått såsom ett ur den ekonomiska samfärdsels synpunkt angeläget önskemål, vilket ytterligare aktualiserats genom den nyligen antagna lagstiftningen på förmögenhetsbrottens område. Den för närvarande rådande ovissheten om en redovisningsborgenärs separationsrätt i den redovisningsskyldiges konkurs medförde helt naturligt avsevärda olägenheter. Det måste därför hälsas med tillfredsställelse, att bindande rättsregler på området vore avsedda att komma till stånd.

De sakkunnigas förslag till lag om redovisningsmedel har i sina allmänna huvudgrunder tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden.

Svea hovrätt har anfört, att de nyligen antagna bestämmelserna om förskingring syntes erhålla sitt åsyftade civilrättsliga komplement genom den tillämnade lagstiftningen om redovisningsmedel, sådan den utformats i de sakkunnigas förslag. — Huvudgrunderna i detta förslag ha vidare uttryckligen biträtts av bland andra *advokatsamfundet*.

Länsstyrelsen i Örebro län, som även i princip tillstyrkt förslaget, har dock givit uttryck åt en viss betänksamhet och därvid anfört följande.

De sakkunnigas förslag synes — vad avser rättsverkningarna av avskiljande av penningar och andra fungibla ting — innefatta en tämligen djärv nyskapelse, ity att ett dylikt avskiljande efter det en sammanblandning av uppdragsgivarens och sysslomannens tillgångar i vart fall mera definitivt skett, hittills saknat rättslig betydelse, under det att samma åtgärd — under vissa förutsättningar — enligt förslaget skulle grunda sakrättsligt skydd för uppdragsgivarens rätt.

Enär så stora rättsverkningar enligt förslaget skola anknytas till avskiljandet, samlar spørsmålet angående vilka krav, som skola ställas å ett sådant avskiljande, stort intresse. Närmast för tanken synes därvid ligga att kräva

viss obligatorisk grad av publicitet och påvisbarhet. De skäl, som de sakkunniga anfört, finner dock länsstyrelsen övertygande för att i dylikt avseende icke kräva mer än att av omständigheterna framgår, att beloppet ifråga verkligen är avsett att redovisas.

Länsstyrelsen kan dock icke underlåta framhålla att detta ringa krav å påvisbart avskiljande föranleder viss betänksamhet. Tydligt är nämligen, att utmättningsman i händelse av utmätning enligt 68 § utsökningslagen har att ex officio pröva, om penningmedel hava i den ordning, som nuvarande lagförslaget stadgar, avskilts och till följd därav böra från utmötning undantagas såsom tillkommande viss redovisningsberättigad. Vid den summariska utredning, som vid utmätningstillfället är för förrättningsmannen och sedermera — efter eventuella besvär — för överexekutor möjlig, kan det uppkomma fall då det blir mycket vanskligt att avgöra, huruvida ett avskiljande i laga ordning skett, vid det förhållande att kravet å yttre, i tiden angivbar manifestation av avskiljandet är så ringa. En följd härav torde bliva, att dylika fall komma att av utmättningsman och överexekutor jämfikt 69 § hänvisas till domstol såsom tvistiga, vilket kan avsevärt fördröja realiserandet av en genom laga dom eller annan utmätningssurkund fixerad rätt; en konsekvens, som ur det praktiska rättslivets synpunkt måste te sig betänkelig. Länsstyrelsen utgår emellertid från att som regel ett påvisbart avskiljande föreligger och att, då så ej är förhållandet, fråga, huruvida avskiljande skett, kommer att uppstå endast i undantagsfall och då särskilda omständigheter föreligga.

Beträffande lagstiftningens omfattning har *häradsövdingeföreningen* erinrat om att förslaget endast avsåge penningmedel, men att det samma givits sådan utformning, att dess bestämmelser skulle i viss mån kunna analogiskt tillämpas även på fungibla ting i allmänhet. Visserligen kunde det beräknas, att därigenom rättstillämpningen i fall som låge inom det sålunda från lagstiftningen undantagna området komme att avsevärt underlättas. Enligt föreningens mening hade det dock varit önskvärt, att lagens räckvidd ej på föreslaget sätt begränsats. Då emellertid något tekniskt hinder mot det föreslagna tillvägagångssättet icke syntes möta, funne föreningen nämnda önskemål ej böra föranleda uppehåll i den fortsatta behandlingen av det föreliggande förslaget.

Samma förening har även berört frågan om förhållandet mellan redovisningsmedel och den redovisningsskyldiges egna tillgångar. Föreningen har därvid framhållit, att av förslagets ordalydelse närmast syntes framgå, att den föreslagna lagen icke skulle avse att reglera det fall, då en sammanblandning ägt rum mellan redovisningsmedel och den redovisningsskyldiges egna medel, men det sammanlagda beloppet dock avskilts från dennes övriga tillgångar. Även om vad de sakkunniga anfört om möjligheten att för sådana fall anse en samäganderätt till beloppet föreligga i och för sig kunde anses riktigt, torde dock endast sällan kunna förväntas, att domstolarna vid rättstillämpningen skulle finna huvudmannens rätt till medlen skyddade under denna rättstitel. Då vid dylik sammanblandning av redovisningsmedel och egna medel förhållandena ofta vore fullt analoga med dem som förelåge vid sammanblandning av medel tillkommande flera huvudmän, ansåge föreningen kunna ifrågasättas, om ej rättsför-

hållandet mellan huvudmannen, gäldenären och hans borgenärer även i fall av förstnämnda art bäst reglerades på samma sätt som enligt förslaget skulle gälla för de sistnämnda.

Advokatsamfundet har anfört följande.

Då förutsättningen för separationsrätt enligt förslaget i första hand är, att beloppet avskilts, utgår samfundet ifrån, att de sakkunniga icke avsett, att redovisningsmedel skola vara förbehållna huvudmannen, även om de innestå å en bankräkning, som i obegränsad utsträckning jämväl användes av den redovisningsskyldige själv såsom privat bankräkning. Samfundet finner det emellertid angeläget att betona, att klienträkningen icke får skötas på ett sådant sätt, att den förlorar sin karaktär av särskild räkning för redovisningsmedel. Skulle den redovisningsskyldige även insätta egna medel å räkningen, torde man snart komma till den punkt, där det kan ifrågasättas, huruvida redovisningsmedlen längre kunna anses avskilda. I vilken utsträckning rättspraxis skulle vara benägen att i nu åsyftade fall antaga existensen av en samäganderätt, synes samfundet tveksamt. Med hänsyn härtill framstår det såsom ett önskemål, att lagstiftningen erhåller en sådan utformning, att icke bankinsättningen i och för sig utan avskiljandet framstår såsom det väsentliga. Lagen hör icke kunna av de redovisningsskyldiga uppfattas så, att densamma medger separationsrätt, även om sysslomannen så till vida behandlar klienträkningen såsom en privat bankräkning, att han mer eller mindre regelmässigt även har egna medel innestående därå. Av dessa skäl vill samfundet ifrågasätta, huruvida det icke vore lämpligt att, på sätt i den av reservanten föreslagna lagtexten skett, inrycka en uttrycklig bestämmelse om att räkningen för att bereda huvudmannen det åsyftade skyddet skall användas endast för redovisningsmedel. Självfallet menar samfundet icke, att exempelvis en sådan omständighet som att ett enstaka belopp, som tillhör den redovisningsskyldige själv, av misstag kommit att insättas å den för redovisningsmedel avsedda räkningen, eller att överskottsmedel i form av upplupen ränta innestå å räkningen skulle beröva huvudmannen separationsrätten. En dylik tillämpning av stadgandet läser emellertid icke behöva befaras.

Beträffande det viktigaste sättet för avskiljande av redovisningsmedel, nämligen insättning i bank, ha olika meningar framträtt om de sakkunnigas ståndpunkt att godkänna avskiljandet, även om bankräkningen icke försetts med särskild beteckning och banken ej heller eljest fått kännedom om räkningens ändamål.

Kommerskollegium, som enligt vad förut nämnts i sin tur hört vissa organisationer, har anfört följande rörande dessa organisationers uttalanden och sin egen ståndpunkt i denna fråga.

Enligt grossistförbundets förmenande kan det starkt ifrågasättas, huruvida icke en syssloman bör åläggas att i förekommande fall angiva, att en bankräkning är avsedd att utgöra klientkonto. Förbundet framhåller betydelsen av en sådan åtgärd för upprätthållande av en tillförlitlig kreditupplysningsverksamhet från bankernas sida samt understryker, att genom en sådan förpliktelse för sysslomannen uppdragsgivaren gives möjlighet att effektivare kontrollera handhavandet av de anförtrodda medlen. Även handelskammaren i Gävle anser, att banken skall äga kännedom om kontots rätta karaktär och framhåller, att för den händelse banken äger förfallen motfordran hos sysslomannen, man ej kan förmena banken rätt att såsom sysslomannens egna betrakta sådana medel, som utan förbehåll insatts i syss-

lomannens namn, och banken följaktligen har rätt till kvittning beträffande dylika medel.

Ehuru de sålunda framförda synpunkterna icke äro utan praktisk betydelse, synes det kollegium likväl i enlighet med vad de sakkunniga framhålla icke böra i lag krävas publicitet vid insättning å särskild räkning av redovisningsmedel. En formulering av lagtexten, som medgiver att medel, som insatts på särskild räkning, kunna anses avskilda även utan att det för banken är känt, att räkningen är avsedd för redovisningsmedel, synes vara att föredraga. Vad de sakkunniga här ur straffrättslig synpunkt anföra motiverar väl att sysslomannen i detta hänseende icke ålägges någon lagstadgad förpliktelse. I regel torde dock i praktiken böra tillgå så, att klientmedlen insättas på ett för dem avsett bankkonto, betecknat så att därav framgår, att medlen insatts på klienternas räkning, ehuru sysslomannen äger disponera över dem.

Denna fråga har även övervägts av *advokatsamfundet*, som förklarar, att till förmån för att banken borde få kännedom om räkningens ändamål talade å ena sidan önskvärdheten av att redovisningsmedel placerades så, att huvudmannens rätt icke kunde äventyras genom kvittningsanspråk från banken, och å andra sidan angelägenheten av att redovisningsmedel, i den mån så praktiskt kunde ske, verkligen behandlades som ett främmande värde, vilket mottagaren icke ägde sätta i fara. Då emellertid, såsom de sakkunniga framhållit, en dylik regel kunde i vissa fall, särskilt beträffande redovisningsskyldiga som icke vore yrkesutövare, leda till stötande konsekvenser, anslöte sig samfundet i detta hänseende till de sakkunnigas förslag.

Häradshövdingeföreningen har funnit det tveksamt, huruvida förslaget i denna del vore fullt tillfredsställande. Visserligen kunde det förekomma fall, då särskild beteckning för räkningen icke ovillkorligen skulle behöva krävas för att avskiljandet skulle anses hava ägt rum, men det kunde dock ifrågasättas, om man ej måste fordra åtminstone att det, rent objektivt sett, av omständigheterna uppenbarligen framginge, att ett avskiljande av redovisningsmedel varit avsett, något som då även lämpligen borde komma till uttryck i lagtexten. Detta syntes särskilt vara av betydelse i fråga om de i andra stycket av lagförslaget omförmälda fall, då den redovisningsskyldige hade medel för ändamålet avskilda på annat sätt än genom insättning i bank. Genom hänvisningen om motsvarande tillämpning av första stycket skulle då även vinnas, att dessa andra sätt att avskilja finge en något klarare bestämning.

I det yttrande, som *magistraten i Gävle* avgivit på anmodan av länsstyrelsen i Gävleborgs län, har anförts följande.

Enligt de sakkunnigas förslag erfordras icke, att banken erhållit kännedom om medlens egenskap av redovisningsmedel. De sakkunniga framhålla väl lämpligheten av att så sker genom anteckning i motbok, genom räkningens rubricering eller på annat sätt. Men för den redovisningsberättigades separationsrätt skall detta icke vara nödvändigt. Det torde vara den svenska rättens ståndpunkt, att en dylik lagbestämmelse icke betager banken dess rätt att kvittningsvis göra gällande sina eventuella motfordringar hos den redovisningsskyldige, så länge banken är i god tro i fråga om dennes rätt till medlen. Samma kvittningsrätt lärer också föreligga för banken efter det dess goda tro upphört, såvitt den kvittningsgilla fordringen förvärvats me-

dan den goda tron varade. (Jämför kommissionslagens bestämmelser om tredje mans rätt mot kommissionär i fråga om penningfordran, som rätteligen tillkommer kommittent.) Särskilt när det gäller redovisningsskyldig, som yrkesmässigt har andras medel om händer för redovisning i egenskap av advokat, kommissionär eller inkasserare, kan frågan om bankens goda tro bli tvistig. Om den föreslagna lagstiftningen genomföres, kan väl banken kräva räkningshavarens förklaring om de insatta medlens karaktär. Men förmodligen skall banken i flertalet fall draga sig för att ställa en sådan fråga till en affärskund. På så sätt kan bankens i god tro förvärvade kvittningsanspråk göra den redovisningsberättigades separationsrätt värdelös. Även om de sakkunnigas uttalande om den redovisningsberättigades förstahandsrätt har mycket starka skäl för sig, kan det därför ifrågasättas, om det ej skulle skapa större reda och föranleda mindre tvistigheter att för separationsrätten fordra bankens kännedom om de insatta medlens karaktär av redovisningsmedel. Av den vid lagförslaget fogade redogörelsen för utländsk lagstiftning på området framgår, att man i flera länder uppställt dylikt villkor för den redovisningsberättigades separationsrätt. Att detta är den rätta ordningen har ju också av de sakkunniga framhållits. Men fråga är, om en sådan ordning kan förväntas bli mera allmänt genomförd, med mindre lagen uppställer en bestämd fordran härpå.

För att i görligaste mån skydda den redovisningsberättigade torde dock nämnda villkor, om det lagfästes, böra kompletteras med att separationsrätt i undantagsfall kan föreligga utan att banken direkt underrättats om medlens karaktär av redovisningsmedel. Separationsrätten torde i sådant fall böra förutsätta, att det av den redovisningsskyldiges bokföring eller på annat sätt uppenbart framgår, att denne själv avsett att behörigen avskilja medlen.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har givit sin anslutning till de nu återgivna synpunkterna.

Enligt *föreningen auktoriserade revisorer* borde lämpligen av lagtexten framgå, att en bankräkning, avsedd för redovisningsmedel, skulle förses med tydlig anteckning om ändamålet, varigenom bland annat den av de sakkunniga berörda faran för oriktiga soliditetsupplysningar skulle komma att minskas.

De speciella problem för bankerna, som lagstiftningen kan medföra, ha behandlats av *bankföreningen* i följande uttalande.

Den föreslagna regeln om avskiljande av redovisningsmedel genom insättning i bank lär icke bli tillämplig på bankerna, då dessa i egenskap av sysslomän uppbära andras medel, något som i stor omfattning sker. Om en bank för en kunds räkning, exempelvis genom sin notariatavdelning, uppbär förfallen utdelning eller betalning för försålda värdepapper, intager banken otvivelaktigt en sysslomans ställning. Då banken därefter krediterar kunden beloppet genom insättning å en dennes räkning i banken, vilket är det vanligaste tillvägagångssättet, bli medlen emellertid icke enligt förslaget mening avskilda, eftersom de onekligen sammanblandas med bankens övriga medel, låt vara till sitt belopp identifierade genom en synnerligen noggrann bokföring. Rättsligen äger huvudmannen därefter icke annat än en oprioriterad fordran hos banken. Transaktionen torde emellertid böra betraktas på så sätt, att banken, vilken såsom rättssubjekt icke äger förfoga över den tillgång som representeras av huvudmannens sålunda uppkomna fordran hos banken, genom insättningen avslutar sitt sysslomannauppdrag; sysslomannaansvaret upphör m. a. o. i och med medlens kreditering å huvudmannens konto. I

den mån genom krediteringen uppstår en fordran hos banken, övergår bankens ansvar sålunda till att bliva uteslutande gäldenärens. Detta ansvar är emellertid för bankernas del omgärdat med kontroll- och säkerhetsbestämmelser av sådan betryggande art, att särskilda regler därutöver icke ifrågasatts för bevarande av den enskildes rätt.

Icke heller såsom emottagare av insättningar av redovisningsmedel synas bankerna komma att i nämnvärd mån påverkas av den föreslagna huvudregeln rörande förutsättningarna för separationsrätt. Spörsmålet huruvida insatta dylika medel tillkomma sysslomannen eller huvudmannen kommer alltså icke innebära en fråga, som i vissa fall kan erbjuda svårigheter att avgöra, men av vars utgång banken icke har något eget intresse; sådana svårigheter förekomma även med nu gällande rättsgrunder. Bankföreningen är ense med de sakkunniga därom, att bankerna icke torde kunna vägra att utbetala insatta kapitalmedel från ett såsom klienträkning betecknat konto på grund av motfordran hos sysslomannen. I detta hänseende kunna emellertid naturligen vissa gränsfall uppkomma, där tveksamhet kan råda, om icke kvittningsrätt föreligger. Denna konsekvens torde emellertid icke kunna undvikas och den torde icke heller komma att bereda bankerna alltför allvarliga bekymmer.

De sakkunnigas förslag att lagfästa separationsrätt till redovisningsmedel, som avskilts genast eller efter kort frist, har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden.

Sålunda har bland andra *kommerskollegium* uttryckligen framhållit, att någon erinran mot nämnda förslag icke syntes vara befogad. Härvid har kommerskollegium även biträtt de sakkunnigas mening, att det icke borde uppställas någon bestämd tidsfrist utan endast krävas, att avskiljandet skett utan dröjsmål. Kommerskollegium har därom i sitt yttrande anfört följande.

Hur den tillåtna tidsfristen skall bestämmas i lagtexten kan givetvis vara föremål för delade meningar. Handelskamrarna i Karlstad och Borås finna i denna punkt anledning till erinran. Handelskammaren i Karlstad anför sålunda gentemot de sakkunniga, som framhållit de i viss mån skiftande förhållanden, vilka kunna föreligga beträffande olika redovisningsskyldiga, att förhållandena dock icke synas vara så olikartade, att beträffande dem en gemensam tidsfrist i detta avseende icke skulle kunna utan olägenhet bestämmas. Ett utbytande av uttrycket »utan dröjsmål» mot viss frist, förslagsvis en vecka, skulle icke blott underlätta domstolarnas tillämpning utan även skänka trygghet åt bl. a. sådan redovisningsskyldig, som är angelägen att verkligen skydda huvudmannens rätt.

Även om de anförda synpunkterna icke kunna fränkännas ett visst berättigande, finner likväl kollegium de sakkunnigas motivering för användande av det mera obestämda uttrycket »utan dröjsmål» mera övertygande. Med hänsyn till alla de olika alternativ, som skola rymmas under lagregeln, synes det föreslagna uttrycket mer ägnat att medgiva en tillämpning anpassad efter omständigheterna i det särskilda fallet.

En motsatt ståndpunkt har intagits av *länsstyrelsen i Malmöhus län*, som förklarar, att den föreslagna tidsbestämningen vore för vagt avfattad. Det syntes länsstyrelsen otillfredsställande, att frågan om huvudmannen skulle erhålla äganderätt till avskilda medel eller ej kunde komma att bero på, om sysslomannen gjort en riktig tolkning av uttrycket »utan dröjsmål». Såvitt

länsstyrelsen kunde finna, borde den tid, som finge förflyta mellan emottagandet av pengarna och deras insättande i bank, vara så tydligt angiven i lagtexten att tvekan ej kunde uppstå på denna punkt. Fördenskull ville länsstyrelsen föreslå, att villkoret för att redovisningsmedel skulle förbehållas huvudmannen skulle vara, att medlen insattes senast å den närmast efter mottagandet följande dag för öppethållande av bank eller annan penninginrättning, vari medlen vore avsedda att insättas. Med god sedvänja vore nog överensstämmande att medlen insattes under påföljande dag, men å landsbygden förekomme det å vissa ställen, att sparbanker ej hölles öppna dagligen, varför längre tidsintervall kunde bliva nödvändig.

Föreningen auktoriserade revisorer har även funnit, att fördelarna med en bestämt angiven tid, som kunde objektivt fastställas i varje särskilt fall, vore så stora, att de väl uppvägte de skäl mot en sådan lösning, som de sakkunniga angivit. Vad nu sagts borde enligt föreningens mening gälla desto mera som ett senare avskiljande likväl under vissa omständigheter förutsattes vara möjligt.

Förslaget, att även ett försenat avskiljande i vissa fall skulle kunna tillerkännas sakrättslig verkan, har mött invändningar endast i de yttrandena, som avgivits av *länsstyrelserna i Uppsala och Malmöhus län*. Förstnämnda länsstyrelse har närmare utvecklat de betänkligheter, som detta förslag väckt, och har därvid huvudsakligen anfört följande.

Redovisningsskyldighet får anses medföra åliggande att kontinuerligt handhava den anförtrödda egendomen såsom ett främmande värde och att icke vid någon tidpunkt under rättsförhållandets bestånd sätta den berättigades rätt i fara. Därtill hör, att den redovisningsskyldige skall, om han icke alltid har ekonomiska förutsättningar att betala sin redovisningsskuld, hålla de anförtrödda medlen avskilda från sina egna. Huruvida en förmögenhetsöverföring konstituerar brott enligt 22 kap. strafflagen skall bedömas efter förhållandena vid handlingens begående, i följd varav brottsligheten icke undergår förändring, om gärningsmannen sedermera ersätter beloppet.

Även de sakkunniga synas ansluta sig till denna tolkning, och, såvitt länsstyrelsen kan finna, är det nödvändigt att uppehålla en sådan ståndpunkt, framför allt med hänsyn till de icke sällsynta fall, då förskingring uppstår genom spekulation med huvudmannens medel. Med tanke på dylika fall synes det knappast vara riktigt, såsom de sakkunniga uttala, att försenat avskiljande endast undantagsvis skulle stå sig (civilrättsligt) enligt de sakkunnigas förslag. Tvärtom är det väl jämförelsevis vanligt vid spekulationer av syssloman med anförtrödda medel att läget växlar och att således solvens vid någon tidpunkt kan föreligga. De subjektiva och objektiva förutsättningarna för förskingringsbrott kunna däremot vara uppfyllda.

Om således den föreslagna lagstiftningen icke må inverka på innebörden av strafflagens 22 kap., torde den viktigaste synpunkten beträffande belopp, som avskiljas senare, vara att rätt avväga mellan huvudmannens och övriga borgenärens intressen. De av de sakkunniga åberopade svårigheterna, då syssloman råkat ut för misstag eller av underordnade begångna fel, torde endast undantagsvis förekomma. De kunna botas genom att sysslomannen redovisar till huvudmannen; en åtgärd som väl knappast kan anses menlig för hans anseende. Sysslomannen har då gjort vad han kunnat för att fullgöra sin förpliktelse i förhållande till huvudmannen, och verkan därav

kommer i händelse av sysslomannens konkurs att bedömas efter återvinningsreglerna.

Vid ett långvarigt uppdrag, där en syssloman har att fortlöpande uppbära räntor eller hyror, föreställer sig länsstyrelsen, att sysslomannen undan för undan bör redovisa de influtna medlen. Om en syssloman uppbär engångsbelopp för huvudmannens räkning t. ex. på grund av inkassering eller försäljning, torde han böra förfara på motsvarande sätt, och till dess redovisning skett lär den fordran böra uppställas att medlen hållas avskilda från sysslomannens förmögenhetsmassa. Sker icke någon åtgärd, vare sig av det ena eller andra slaget, synes det svårigen vara riktigt att låta huvudmannen undgå de menliga följderna av sysslomannens förfarande genom att denne efteråt får avskilja medlen. I regel synes huvudmannen då icke böra ha annan ställning än andra borgenärer.

Bibehålles förslaget beträffande senare avskilda belopp, torde bestämmelsen äga motsvarande tillämpning beträffande avskiljande på annat sätt än genom bankräkning och därmed jämförlig räkning. Ett sådant förfaringsätt synes kunna lämna vägen öppen för gynnande av vissa borgenärer på åtskilliga sätt. Det torde också böra framhållas, att, om strafflagens innehåll bibehålles oförändrat, reservantens önskemål att för sysslomannen underlätta att frigöra sig från verkningarna av försummelser gå förlorade i det viktigaste avseendet.

I övriga yttranden, där alltså möjligheten att på ett senare stadium avskilja redovisningsmedel har godtagits, äro meningarna mycket delade om de förutsättningar, under vilka detta borde få ske.

Det förslag, som i detta hänseende framlagts av de sakkunnigas majoritet, nämligen krav på solvens hos den redovisningsskyldige vid tiden för det försenade avskiljandet, har uttryckligen tillstyrkts av *Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, länsstyrelsen i Stockholms län* samt *härads hövdingeföreningen*. Vidare har detta förslag lämnats utan erinran av *generalpoststyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Södermanlands, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, överexekutorerna i Göteborg och Malmö, landsfogdarna i Södermanlands, Kristianstads, Värmlands, Örebro och Kopparbergs län, stadsfogdarnas och landsfiskalernas föreningar, exekutionsmännens riksförbund, skeppsklarerare- och skeppsmäklareföreningen, fastighetsägareförbundet och revisorsamfundet.*

Svea hovrätt har motiverat sitt nyssnämnda ståndpunktstagande på följande sätt.

Enligt hovrättens mening kräver hänsynen till sysslomannens borgenärer icke att ett avsiktligt uppskov med avskiljandet utesluter separationsrätt även för det fall att avskiljandet skett vid en tidpunkt då sysslomannen var solvent, och en regel av denna innebörd skulle medföra, att straffbestämmelserna om förskingring kunde drabba hårdare än avsett varit. Den frågan framställer sig då, huruvida det icke kunde förtjäna överbägas att tillerkänna ett försenat avskiljande verkan, förutom i det fall då sysslomannen vid tillfället var solvent, jämväl då han ej var solvent men dröjsmålet med avskiljandet var oavsiktligt. En regel av sistnämnda innebörd är väl ej påkallad såsom komplement till de nya bestämmelserna om förskingring, då ju fråga är om

en oavsiktlig underlåtenhet och förskingring är ett uppsåtligt brott. Men huvudmannens rätt skulle onekligen bliva bättre tillgodosedd genom tillfogandet av en sådan regel. I den av reservanten föreslagna formen lär den emellertid vara oförenlig med gällande rättsregler i övrigt. Sålunda synes det orimligt att i detta fall låta avskiljandet obetingat medföra separationsrätt, då en till huvudmannen verkställd betalning är underkastad konkurslagens återvinningsregler. Och att komplicera rättssystemet genom regler om återvinning även av avskilda medel vill hovrätten ej förorda. Den blotta omständigheten att dröjsmålet med avskiljandet varit oavsiktligt bör sålunda ej få verka rubbning av det rättsläge som uppstått därigenom att redovisningsmedlen ingått i sysslomannens förmögenhet. Endast för sådana fall, då det kunde anses utrett att rättsläget för den insolvente sysslomannens borgenärer efter medlens försenade avskiljande ej i något hänseende vore sämre än om avskiljandet skett utan dröjsmål, kunde det ifrågasättas att erkänna en separationsrätt. Emot en regel av denna innebörd möta emellertid betänkligheter på grund av den osäkerhet vartill den kunde leda i tillämpningen.

I det av *härads hövdingeföreningen* avgivna yttrandet har med anledning av reservantens kritik mot majoritetsförslaget anförts följande.

Att berättiga en insolvent gäldenär att »rätta till» ett misstag, måste alltid komma att te sig som ett missgynnande av hans övriga borgenärer, då för misstagets rättande i regel måste komma att användas medel som ingå i de tillgångar, om vilka samtliga borgenärer konkurrera. Särskilt anstötligt skulle det väl också te sig för den borgenär som skulle finna, att det sannolikt vore just de medel han helt nyligen försträckt som givit gäldenären möjligheten till att rätta misstaget. Huruvida underlåtenheten att tidigare avskilja varit oavsiktlig eller icke, är väl också en omständighet, som vid det bedömande av fordringsägarnas inbördes rätt, varom här är fråga, saknar betydelse och som icke skäligen kan givas annan verkan än det inflytande den har på frågan om den redovisningsskyldiges straffansvar. Det kan vidare ej heller vara berättigat att endast för att undvika att den redovisningsskyldige avsiktligt eller av vårdslöshet uppskjuter avskiljandet och frestas till oordentlighet i stället förhindra den omvändelse till ordentlighet som det försenade avskiljandet innebär. Frånsett att ingens rätt trädes för nära om ett dylikt försenat avskiljande skulle anses grunda separationsrätt för huvudmannen, synes det ligga i sakens natur att, om man överhuvud taget grundar hithörande bestämmelser på den uppfattningen att redovisningsmedlen principiellt alltid böra hållas avskilda, alldeles särskilda skäl måste kunna åberopas för att man icke skulle godkänna avskiljandet när helst det sker, blott det icke sker i strid med någon annans berättigade intresse. Även om det är sant, att såsom reservanten påpekar den solvente redovisningsskyldige alltid har möjlighet att fullgöra betalning till huvudmannen, kan dock förefintligheten av denna möjlighet icke härutinnan göra någon skillnad, särskilt i de många fall då redovisningsuppdraget är fortlöpande och icke avser inbetalning förrän efter uppdragets avslutning huvudmannens slutliga tillgodohavande bestämts. Att tvinga den redovisningsskyldige, som vill övergå till ordentlighet, att först avsluta alla sina uppdrag med betalning till huvudmannen för att sedan omedelbart ta medlen tillbaka, synes allt för opraktiskt för att kunna åberopas som skäl att bryta mot vad eljest måste anses som naturligt och riktigt. På dessa och av de sakkunnigas majoritet anförda skäl vill föreningen obetingat tillstyrka lagförslaget i vad det avser verkan av senare avskiljande av redovisningsmedel

Enligt vad förut angivits har i reservationen uppställts krav på att underlåtenheten att tidigare avskilja varit oavsiktlig och att avskiljandet verkställts utan dröjsmål efter det den redovisningskyldige kommit till insikt om underlåtenheten. Denna ståndpunkt har helt eller i huvudsak vunnit anslutning av *kommerskollegium, länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Blekinge, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län, överexekutor i Norrköping, landsfogden i Skaraborgs län, stadsfiskalernas förening, advokatsamfundet, bankföreningen, köpmannaförbundet, redareföreningen, fondhandlareföreningen och föreningen auktoriserade revisorer.*

Kommerskollegium har i sitt yttrande sammanfattat vad de av kollegium hörda organisationerna anfört i denna fråga och därtill anknutit sitt eget ståndpunktstagande på väsentligen följande sätt.

Vid bedömande av frågan om rättsverkningarna av ett försenat avskiljande ha industriförbundet och handelskammaren i Sundsvall biträtt majoritetens förslag medan handelskamrarna i Göteborg, Gävle, Örebro och Luleå helt anslutit sig till reservantens linje. Stockholms, Skånes samt Smålands och Blekinge handelskamrar förorda likaledes reservantens förslag, ehuru de i vissa avseenden, vilka skola i det följande närmare behandlas, anföra avvikande meningar. Grossistförbundet anser, att avskiljande av redovisningsmedel i princip icke bör kunna ske, efter det sysslomannen blivit insolvent, men vill dock ifrågasätta, huruvida icke hänsyn kunde tagas till den omständigheten, huruvida ett dröjsmål med avskiljandet från sysslomannens sida är avsiktligt eller ej.

Vad i första hand angår reservantens förslag, att möjlighet skall givas att med laga verkan avskilja medel, som av misstag för längre tid blivit sammanblandade med sysslomannens egna, även om sysslomannen vid avskiljandet icke är solvent, anför Stockholms handelskammare särskilt, att misstaget exempelvis kan bero på att en kassörska eller annan hos sysslomannen anställd missuppfattat givna direktiv eller själv tillgodogjort sig medlen. Att det i ett sådant fall icke skall finnas någon möjlighet även för en insolvent syssloman att rätta misstaget, synes handelskammaren icke vara tillfredsställande. Denna uppfattning motiverar handelskammaren med det förhållandet, att redovisningsmedel icke kunna betraktas som vilken annan som helst av gäldenärens tillgångar utan äga speciell karaktär. De utgöra ett »främmande värde» i gäldenärens bo. Handelskammaren anser i likhet med reservanten, att det i de praktiska fall, som kunna tänkas förekomma, utan svårighet med ledning av föreliggande omständigheter torde kunna avgöras, huruvida dröjsmålet är avsiktligt eller ej.

Med instämmande i vad sålunda av Stockholms handelskammare anförts får kollegium för egen del ansluta sig till den av reservanten föreslagna ordningen. Det torde, även om sysslomannen vid avskiljandet skulle vara insolvent, vara alltför hårt att betaga honom möjligheten att — sedan han uppmärksammat misstaget — genom insättning av redovisningsmedlen i bank giva sin klient erforderligt skydd för medlen i fråga.

Emellertid förordas av såväl Stockholms, Skånes samt Smålands och Blekinge handelskamrar som grossistförbundet en bestämd begränsning av den sålunda föreslagna separationsrätten vid försenat avskiljande. Man anser, att intresset att tillgodose jämväl de vanliga borgenärernas berättigade anspråk bör medföra, att ett försenat avskiljande bör medföra separationsrätt endast för det fall, att det äger rum en viss icke alltför kort tid före konkurs-

ansökan, som leder till sysslomannens konkurs. Analogi för en dylik bestämmelse erbjuda reglerna om återvinning i konkurs. Stockholms handelskammare anför härom närmare, att en tidsbegränsningsregel sådan som den i 30 § konkurslagen stadgade snarast skulle tjäna som presumtionsregel till förebyggande av att de vanliga borgenärernas rätt trädades för nära genom att en konkursmässig syssloman genom avskiljandet avhänder konkursboet tillgångar. Det skulle enligt handelskammarens mening innebära ett väl stort avsteg från vad som hittills varit gällande rätt, om man skulle godtaga reservantens uppfattning, att även ett misstag, som först under konkursutredningens förlopp upptäcktes, skulle kunna få rättas till genom ett då vidtaget avskiljande. Detta skulle innebära tillskapandet av en ny och mycket effektiv förmånsrätt i konkurs. Då redovisningsskulden alltid är att betrakta som förfallen, föreslår handelskammaren, att den i 30 § konkurslagen angivna tidsfristen även tillämpas här.

Ehuru analogien med konkurslagens återvinningsregler är bristfällig, synes det även kollegium nödvändigt att på sätt som här föreslagits skapa garanti för att en syssloman, som är på obestånd, icke skall kunna obehörigen gynna redovisningsberättigade på andra borgenärers bekostnad. Det ifrågavarande stadgandet skulle sålunda få den innebörden, att även om oavsiktligt dröjsmål med avskiljandet föreligger, avskiljande dock icke med laga verkan må företagas senare än 30 dagar före konkursansökan, som lett till sysslomannens försättande i konkurs. Därest det visas, att sysslomannen vid avskiljandet varit solvent, lär emellertid även ett avskiljande, som skett senare, böra få medföra separationsrätt.

Vad beträffar spörsmålet, huruvida en solvent gäldenär skall äga även efter ett avsiktligt dröjsmål med redovisningsmedlens avskiljande vidtagna rättelse därutinnan, ansluta sig i detta hänseende Stockholms, Göteborgs, Skånes samt Smålands och Blekinge handelskamrar uttryckligen till reservantens mening. Ehuru åtskilliga omständigheter förvisso tala för majoritetens uppfattning, anser Stockholms handelskammare det vara av ett utomordentligt intresse, att det fastslås som en regel, att en syssloman alltid skall utan dröjsmål avskilja redovisningsmedel. Ur huvudmännens synpunkt synes det nämligen vara angeläget, att lagstiftningen så utformas, att den tvingar den redovisningsskyldige att konsekvent behandla redovisningsmedlen som ett främmande värde. Såväl Skånes samt Smålands och Blekinge handelskammare som handelskammaren i Göteborg understryka de psykologiska och moraliska verkningarna av en lagregel, som inskräper, att det åligger en syssloman att alltid utan dröjsmål avskilja redovisningsmedel från egna tillgångar. Samma tankegång återkommer även i de yttranden, som avgivits av handelskamrarna i Gävle och Luleå.

Den av majoriteten företrädade meningen innefattar ett hävdande av den solvente sysslomannens intresse att när som helst tillgodose sin redovisningsborgenär. Denna uppfattning biträdades även av grossistförbundet, som i och med kravet på sysslomannens solvens anser, att även vanliga borgenärers intressen måste anses tillbörligt tillgodosedda.

Ehuru vissa skäl kunna sägas tala för vardera av de båda föreslagna lösningarna, finner kollegium dock reservantens snarast vara att föredraga. Om också denna kan synas oläglig för den solvente sysslomannen, har han dock alltid möjlighet att genom ställande av säkerhet eller fullgörande av betalning trygga den redovisningsberättigades rätt.

Enligt *länsstyrelsen i Västmanlands län* kunde man ställa sig tveksam till den av majoriteten föreslagna regeln, att jämväl belopp, som avskilts på ett

senare stadium, skulle vara förbehållet huvudmannen, därest den redovisningsskyldige, när beloppet avskildes, ej varit på obestånd. Ehuru denna bestämmelse syntes vara utan nämnvärd praktisk betydelse i det fall, att sysslomannen i all framtid förbleve solvent, innebure den likväl vissa vådor. En regel av dylik innebörd komme nämligen enligt länsstyrelsens förmenande att innebära ett avsteg från principen, att en noggrann syssloman väl alltid borde hålla huvudmannens medel avskilda. Det kunde ock befaras, att en syssloman med svag ekonomi av en sådan bestämmelse lockades att använda huvudmannens medel för främmande ändamål i den förhoppningen, att han sedermera, då han icke vore på obestånd, skulle kunna redovisa medlen. En sådan regel skulle ock enligt länsstyrelsens förmenande ur straffprocessuell synpunkt bliva mindre tilltalande, då vid ett eventuellt åtal frågan om en persons solvens eller icke-solvens vid en viss förfluten tidpunkt kunde vara svår att bevisligen konstatera. Även i fråga om reservantens förslag hyste länsstyrelsen vissa betänkligheter. Det kunde nämligen vid en senare tidpunkt bliva svårt att bevisa, att sammanblandningen varit oavsiktlig. Likväl syntes reservantens förslag böra framför majoritetens läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Advokatsamfundet, som ingående behandlat dessa frågor, har därom i huvudsak anfört följande.

Vid sitt ställningstagande har samfundet icke förbisett, att vissa i och för sig beaktansvärda invändningar kunna framställas mot den av reservanten förordade lösningen.

Vad först angår de fall, där reservantens förslag är strängare mot redovisningsborgenärerna, d. v. s. de fall, där den redovisningsskyldige väl är solvent men dröjsmålet med avskiljandet varit avsiktligt, kan det möjligen sägas innebära en inkonsekvens, om lagstiftningen skulle innefatta hinder för den redovisningsskyldige att med sakrättslig verkan avskilja medel, när han kan åstadkomma samma ekonomiska resultat genom att i stället betala beloppet till huvudmannen, utan att möjlighet till återvinning föreligger. Denna invändning är emellertid enligt samfundets mening icke av avgörande betydelse. Den föreslagna lagstiftningen innebär lagfästade av en särskild typ av sakrätt, innefattande sakrättsligt skydd för penningmedel, som befinna sig i den redovisningsskyldiges besittning. I viss mån måste man därvid göra avsteg från gängse civilrättsliga föreställningar om besittningens och traditionens betydelse. Detta är nu i och för sig nödvändigt, eftersom ett praktiskt användbart sätt att skapa sakrättsligt skydd för redovisningsmedel icke på annat sätt kan åstadkommas. Det synes emellertid vara av vikt, att man därvid icke går längre än som för det åsyftade ändamålets tillgodoseende är oundgängligen nödvändigt. Lagstiftningens syfte är icke att giva redovisningsborgenärerna en förbättrad rättsställning oberoende av hur den redovisningsskyldige handskats med medlen. Ville man vinna detta resultat, vore det enklast att i stället i 17 kap. handelsbalken införa ett stadgande om allmän förmånsrätt för redovisningsfordringar. Den nu föreslagna lagstiftningen gör i stället — enligt samfundets mening med all rätt — redovisningsborgenärernas separationsrätt beroende av vissa positiva åtgärder från den redovisningsskyldiges sida. Denne måste ha verkställt ett avskiljande. Begränsar man nu separationsrätten till sådana fall, där den redovisningsskyldige verkställt avskiljandet utan dröjsmål, torde detta icke vara något långt gående avsteg från gällande rätt, och ser man saken ur den redovisningsskyldiges borgenärens

(d. v. s. icke redovisningsborgenärers) synpunkt, framstår det som rimligt, att de få finna sig i en separationsrätt för redovisningsborgenärerna, där den redovisningsskyldige utan dröjsmål avskilt redovisningsmedlen. Han har då, med iakttagande av vad som är praktiskt möjligt, konsekvent behandlat redovisningsmedlen såsom ett främmande värde. Går man däremot längre och medger separationsrätt även efter ett försenat avskiljande, under förutsättning blott att den redovisningsskyldige är solvent, innebär detta utan tvivel ett klart avsteg från gällande rätt. Att införa en dylik, mot allmänna civilrättsliga principer stridande regel bör enligt samfundets mening icke ifrågakomma i vidare mån än viktiga praktiska skäl motivera detta. Något större praktiskt behov av att kunna med sakrättslig verkan avskilja medel, som den redovisningsskyldige avsiktligt underlåtit att utan dröjsmål avskilja, föreligger emellertid icke. En redovisningsskyldig, som avsiktligt sammanblandat redovisningsmedel med egna medel under så lång tid, att dröjsmål med avskiljande måste anses föreligga, kan, så länge han är solvent, säkerställa redovisningsborgenärerna på annat sätt, nämligen genom betalning. Därest man inom vissa grupper av redovisningsskyldiga till äventyrs skulle hysa den uppfattningen, att man utan att sätta redovisningsborgenärernas rätt i fara kan underlåta att avskilja redovisningsmedel så länge man blott är solvent, så är detta en uppfattning, som icke förtjänar stöd eller uppmuntran från lagstiftarens sida. En dylik uppfattning kan nämligen, såsom reservanten framhållit, leda till att avskiljande icke sker förr än den redovisningsskyldige i verkligheten redan är insolvent.

Vad åter angår den andra sidan av problemet, nämligen lagstiftningens verkan i sådana fall, där ett oavsiktligt dröjsmål med avskiljande föreligger, leda de sakkunnigas och reservantens förslag till samma praktiska resultat, när den redovisningsskyldige är solvent. Är han däremot insolvent, kan enligt de sakkunnigas förslag avskiljande med sakrättslig verkan ej ske, medan detta enligt reservantens förslag under vissa förutsättningar är möjligt. Att över huvud ej erkänna möjligheten av ett försenat avskiljande vore emellertid enligt samfundets mening att gå för långt. Har dröjsmålet med avskiljande varit oavsiktligt, skulle det till en början te sig som en obillig hårdhet mot den redovisningsskyldige, om denne ej skulle kunna rätta till misstaget, så snart han upptäckt detsamma, även om en dylik regel icke skulle lända till straffrättsliga konsekvenser för den redovisningsskyldige. Denna synpunkt är emellertid ej avgörande. Viktigare är, att det måste framstå som irrationellt, om de vanliga borgenärerna på en redovisningsborgenärs bekostnad skulle profitera av ett rent misstag, som den redovisningsskyldige velat rätta till, så snart han upptäckt detsamma. Samfundet anser följaktligen, att lagstiftningen bör erkänna möjligheten av ett försenat avskiljande med sakrättslig verkan i sådana fall, där dröjsmålet med avskiljande varit oavsiktligt. Att därvid uppställa en regel, som leder till olika resultat allt efter som sysslomanen är solvent eller icke, skulle leda till det föga tilltalande resultatet, att möjlighet till avskiljande bleve erkänd för den syssloman, som på grund av sin solvens kunde rätta till misstaget genom att betala, medan samma möjlighet fränkändes den, som på grund av sin insolvens icke kunde rätta till misstaget.

Någon konflikt med konkurslagens återvinningsregler skulle, såvitt samfundet kunnat finna, icke uppkomma genom de av samfundet förordade reglerna. Var tidsgränsen för ett verksamt avskiljande än sättes, har såväl enligt majoritetens som reservantens förslag den redovisningsberättigade före avskiljandet en sakrätt i de medel, som användas för avskiljandet; i annat fall kan verksamt avskiljande ej ske. Vare sig dessa medel användas till en direkt betalning eller till ett förberedande avskiljande bör därför återvinning vara

utesluten. Redan enligt gällande rätt torde återvinning, trots saknad av uttryckligt stadgande, icke kunna komma i fråga där betalning verkstälts med medel, på vilka borgenären haft ett sakrättsligt anspråk därför att de kontinuerligt varit särhållna för hans räkning. Om det sakrättsliga skyddet utsträcker sig till andra medel än dem, som redan enligt gällande rätt äro borgenären förbehållna, bör även utan särskilt stadgande härav följa, att skyddet mot återvinning i motsvarande mån utsträcker sig.

I det yttrande, som *bankföreningen* avgivit, ha majoritetens och reservantens ståndpunkter vägts mot varandra på följande sätt.

Vad beträffar frågan om en solvent syssloman skall kunna med laga verkan avskilja redovisningsmedel även efter ett avsiktligt dröjsmål föreligga uppenbarligen starka skäl för bägge lösningarna. Majoritetens ståndpunkt innebär ett hävdande av den solventes intresse att kunna när som helst tillgodose sina redovisningsborgenärer likaväl som han när som helst kan betala en vanlig skuld. Reservanten å andra sidan lägger största vikten vid angelägenheten ur allmän synpunkt att få fastslaget som regel, att medel som mottagits för redovisning alltid skola hållas åtskilda. Efter att hava mot varandra vägt fördelarna och olägenheterna hos de olika ståndpunkterna, har bankföreningen för sin del kommit till den uppfattningen, att den av reservanten hävdade meningen snarast är att föredraga. Att det rent allmänt sett skulle vara ägnat att tillgodose redovisningsborgenärers intressen, om den regeln uppehöles, att avskiljande skall ske utan dröjsmål vare sig sysslomannen är solvent eller ej, synes vara oemotsägligt. Den olägenhet som en sådan regels upprätthållande skulle vålla för solventa sysslomän synes å andra sidan icke vara alltför stor, då ju möjligheten till redovisningsborgenärens förnöjande genom betalning alltid står den solvente öppen.

Vidkommande därefter frågan, huruvida möjlighet bör förefinnas även för en insolvent syssloman att, i fall av oavsiktligt dröjsmål med avskiljandet, med laga verkan verkställa avskiljandet senare, inbjuder även denna fråga till tveksamhet. Majoritetens ståndpunkt, att sådan möjlighet icke bör finnas, torde bottna i den uppfattningen, att eftersom den insolvente icke kan fullgöra en i konkurs oangriplig betalning, han heller icke bör kunna tillgodose en viss borgenärs rätt genom avskiljande. Reservantens motsatta ståndpunkt är en konsekvens av hans stränga urgerande av kravet på att redovisningsmedel skola betraktas och behandlas som ett främmande värde. Bankföreningen finner för sin del åtskilliga skäl tala för att möjligheten för en insolvent redovisningsskyldig att rätta till ett rent oavsiktligt misstag med redovisningsmedels avskiljande icke bör vara helt utesluten; detta skulle i vissa fall innebära påtagliga nackdelar för såväl den redovisningsskyldige som den redovisningsberättigade utan motsvarande fördel för övriga borgenärer. Å andra sidan är bankföreningen icke beredd att med reservanten draga den konsekvensen av satsen om redovisningsmedlens egenskap av främmande värde, att ett förelupet misstag med avskiljandet skulle få rättas till hur sent som helst, t. o. m. sedan konkurs utbrutit. Detta vore att alltför mycket bryta mot vad som hittills ansetts vara gällande rätt. Var gränsen bör sättas kan vara tveksamt, men principen synes böra vara den, att om vanlig betalning av en förfallen skuld icke är oangriplig i sysslomannens konkurs, icke heller ett avskiljande till förmån för viss redovisningsberättigad bör kunna ske med laga verkan. Bakom denna tanke ligger givetvis den uppfattningen, att tesen om redovisningsmedlens egenskap av ett främmande värde icke får pressas därhän, att de ligga helt utom varje anspråk från vanliga borgenärers sida i sysslomannens konkurs. Har konkursen redan utbrutit eller står den för dörren, synes icke en sådan förändring böra få vidtagas med gäldenä-

rens bo, som ett avskiljande av redovisningsmedel innebär, även om det beror på ett misstag att de icke förut blivit avskilda. Bankföreningen vill sålunda för sin del ifrågasätta huruvida icke en framkomlig väg för lösande av förevarande spörsmål vore att tillskapa en regel av innehåll, att därest oavsiktligt dröjsmål med avskiljandet föreligger, avskiljandet med separationsverkan må ske omedelbart efter det misstaget upptäckts, under förutsättning antingen att sysslomannen vid avskiljandet är solvent eller ock, därest han är insolvent, att avskiljandet sker senast 30 dagar före konkursansökning som leder till sysslomannens konkurs.

Slutligen har i vissa yttranden förordats en kombination av majoritetens och reservantens förslag. Sålunda har *Göta hovrätt* yttrat följande.

Enligt hovrättens uppfattning böra medel, som avskilts senare — således icke »utan dröjsmål» från det medlen mottagits och sammanblandats — under vissa omständigheter vara sakrättsligt skyddade, även om det icke skulle vara klart, att den redovisningsskyldige vid tiden för avskiljandet var solvent. Om t. ex. på grund av felräkning, förbiseende eller misstag huvudmannens tillgodohavande blivit uträknat till felaktigt belopp, men den redovisningsskyldige, så snart felet upptäckes, genom insättning i bank av det felande beloppet eller på annat sätt avskiljer detta för huvudmannens räkning, bör enligt hovrättens uppfattning avskiljandet få sakrättslig verkan, oberoende av den omständigheten huruvida den redovisningsskyldige vid tiden för avskiljandet är solvent eller icke. Detsamma bör vara förhållandet, om huvudmannens tillgodohavande på grund av pågående tvist icke är till beloppet fastslaget och den redovisningsskyldige först sedan detta skett men utan dröjsmål därefter insätter i bank eller på annat sätt för huvudmannens räkning avskiljer det ytterligare belopp, som enligt det träffade avgörandet tillkommer huvudmannen men tidigare av den redovisningsskyldige uppburits. Avskiljandet av mottagna medel står i dessa fall i full överensstämmelse med den redovisningsskyldiges betraktelsesätt och föregående handlande, och det skulle enligt hovrättens uppfattning framstå som obilligt mot huvudmannen, om han icke skulle åtnjuta samma sakrättsliga skydd för belopp, avskilt under angivna omständigheter, som för medel, avskilda utan dröjsmål efter det de mottagits och sammanblandats med den redovisningsskyldiges egna medel. Hovrätten får därför hemställa, att huvudregeln i lagförslaget kompletteras med en bestämmelse av innehåll att, om medel, som enligt huvudregeln avskilts, på grund av felräkning, förbiseende eller misstag beräknats till felaktigt belopp, eller om huvudmannens tillgodohavande på grund av pågående tvist eller annan dylik omständighet icke kunnat till beloppet bestämmas, jämväl belopp, som med anledning av förhållande, som nu sagts, senare avskiljes, skall vara förbehållet huvudmannen, oberoende av huruvida den redovisningsskyldige vid avskiljandet var solvent eller icke. Såsom förutsättningar härför böra dock gälla, att det senare avskilda beloppet endast utgör ett mindre väsentligt tillägg till förut enligt huvudregeln avskilt belopp, samt att avskiljandet sker utan dröjsmål — eventuellt omedelbart — efter det felet upptäckts eller tillgodohavandet kunnat till beloppet bestämmas. Hovrätten vill framhålla, att mot en bestämmelse av nu angivet, mera begränsat innehåll icke behöver hysas några betänkligheter av det slag, som anförts mot reservantens förslag i ämnet. Enligt det sistnämnda skulle avgörande betydelse tillmätas subjektiva omständigheter hos den redovisningsskyldige, vilket torde vara mindre lämpligt.

Hovrätten för Övre Norrland har funnit övervägande skäl tala för reservantens uppfattning i de fall, då underlåtenheten att avskilja tidigare varit

oavsiktlig och avskiljandet verkställt utan dröjsmål efter det den redovisningsskyldige kommit till insikt om underlåtenheten. Att en förutsättning för huvudmannens skydd här skulle hänföra sig till ett subjektivt förhållande hos den redovisningsskyldige, nämligen att hans underlåtenhet varit oavsiktlig, borde knappast medföra avgörande betänkligheter, enär, såsom reservanten framhållit, det i flertalet praktiska fall icke skulle möta större svårigheter att avgöra, huruvida den redovisningsskyldiges påstående om oavsiktlighet förtjänade avseende eller ej. Emellertid syntes det böra fordras — och komma till uttryck i lagtexten — att den redovisningsskyldiges underlåtenhet skulle vara ej blott »oavsiktlig» utan med hänsyn till samtliga omständigheter »ursäktlig». Vad sedan anginge de fall, då den redovisningsskyldige avsiktligt och under lång tid låtit redovisningsmedel uppgå i den egna förmögenheten men sedermera avskilt dem vid en tidpunkt, då han varit solvent, syntes det hovrätten, som om reservanten vid angivande av skälen för att ej godtaga avskiljandet väl mycket anlagt straffrättsliga synpunkter och något underskattat värdet av de privaträttsliga. Ur privaträttsliga synpunkter syntes vid avvägande av redovisningsborgenärens och sysslomannens övriga borgenärens intressen det knappast möta betänkligheter att i det förutsatta fallet tillerkänna den förre det skydd varom vore fråga. Det vore väl sant, att man även genom föreskrifter i lag borde söka föranleda sysslomän till att iakttaga goda vanor vid handhavandet av huvudmannens medel; och därtill hörde otvivelaktigt att avskiljande av sistnämnda medel alltid ägde rum. Denna uppfostrande verksamhet borde dock ej äga rum under uppgivande av privaträttsligt berättigade intressen. Strafflagens bestämmelser om ansvar för olovligt förfogande och, vad särskilt advokaterna anginge, disciplinära åtgärder inom advokaternas organisation syntes kunna vara tillräckliga medel för att befordra goda vanor hos dem som över huvud vore påverkbara. Helt olämpligt syntes i vart fall vara att, såsom fallet bleve enligt reservantens förslag, även en person som, utanför varje yrkesutövning såsom syssloman och kanske rent tillfälligt, omhänderhade annans medel med redovisningsskyldighet, skulle vara förhindrad att, efter avsevärd tid men då han fortfarande vore solvent, med skyddande verkan för huvudmannen avskilja redovisningsmedlen. I vart fall syntes sålunda en bestämmelse i enlighet med reservantens förslag på denna punkt böra begränsas att gälla dem, som yrkesmässigt omhänderhade sysslomannaskap eller därmed likställda uppdrag.

Även *landsfogden i Kronobergs län* har ansettl, att ett försenat avskiljande borde få ske, såväl då den redovisningsskyldige vid avskiljandet var solvent, som ock eljest då underlåtenheten att tidigare avskilja uppenbarligen berott på förbiseende och avskiljandet skett utan dröjsmål sedan förbiseendet upptäckts.

I fråga om fördelningen av medel å *gemensam klienträkning* har *skeppsklarerare- och skeppsmäklareföreningen* framställt erinran mot de sakkunnigas förslag, att de redovisningsberättigade inbördes skulle njuta lika rätt, envar i förhållande till sin redovisningsfordran. Föreningen har här- om bl. a. anfört följande.

Om medel ordentligt insatts på gemensam bankräkning för en redovisningsberättigad, som måhända underrättats därom men av någon anledning icke önskat omedelbart disponera över medlen, skulle det onekligen te sig stötande för rättskänslan, om den redovisningsberättigade icke skulle äga utfå sitt tillgodohavande därför att flera redovisningsberättigade sedermera uppträda, för vilka vederbörligt avskiljande icke skett.

Det står för föreningen klart, att man här har att göra med ett avvägningsproblem, som bör lösas efter något så när enkla linjer. Det bör icke stå den redovisningsskyldige fritt att, då ett ekonomiskt sammanbrott är omedelbart förestående, på räkningen insätta — senare än som bort ske — medel för någon viss huvudman och därigenom skydda denne framför andra, men å andra sidan bör en insättning, som skett antingen »utan dröjsmål» eller senare, men medan den redovisningsskyldige bevisligen var solvent, i sin helhet tillgodokomma den eller dem, för vilka insättningen gjorts.

Föreningen vill i detta sammanhang erinra, att de sakkunniga i betänkan- det anfört: »Om avskiljande sker relativt snart, torde det kunna tillerkännas rättslig verkan, även om sysslomannen är insolvent när avskiljandet äger rum.» Om man läser detta uttalande i samband med den av de sakkunniga föreslagna fördelningsregeln finner man att konsekvensen kan bli rätt egendomlig. Om en redovisningsskyldig för en kunds eller klients räkning uppburit 10,000 kronor, varav han på den gemensamma bankräkningen insatt 1,000 kronor, för en annan 5,000 kronor, varav han insatt 300 kronor, och för en tredje 15,000 kronor, vilket belopp han i dess helhet insatt på räkningen omedelbart före det ekonomiska sammanbrottet, måste den tredje enligt fördelningsregeln finna sig i att dela det för hans räkning inkasserade beloppet med de båda övriga. Han skulle endast få 10,650 kronor i stället för 15,000 kronor, som de sakkunniga genom huvudregeln velat tillförsäkra honom. Det skydd, som man velat bereda en redovisningsberättigad gentemot en insolvent redovisningsskyldig, kan sålunda genom fördelningsregeln, så- dan den utformats i förslaget, bli alldeles illusoriskt.

Häradshövdingeföreningen har förklarat, att varje huvudmans rätt borde bestämmas icke på sätt i förslaget skett i förhållande till de för honom avskilda redovisningsmedlens belopp utan endast i förhållande till den del av detta belopp, som motsvarade hans verkliga fordran. Kunde han icke i förhållande till den redovisningsskyldige kräva, att av de avskilda medlen utfå mer än viss del, kunde den återstående delen ej anses vara honom förbehål- len gentemot denne. Ej heller skulle han, om han skulle vilja göra rätten gäl- lande att utfå sina medel, kunna begära mera än sin verkliga fordran. Han borde då uppenbarligen ej heller kunna i förhållande till övriga redovisnings- berättigade kräva större anpart än vad han kunde fordra av gäldenären.

Samma uppfattning har av *advokatsamfundet* utvecklats på följande sätt.

De sakkunnigas ståndpunkt leder, trots att visst teoretiskt stöd därför kan anföras, till ett resultat, vilket samfundet måste beteckna som oriktigt. För- hållandet klagöres enklast genom en komplettering av ett av de sakkunniga angivet exempel. (Detta var av följande innehåll. På gemensam klienträkning innestå 9,000 kr., som äro behörigen avskilda, när sysslomannen går i kon- kurs. Redovisningsfordringarna uppgå till 10,000 kr., varav A. har en redo- visningsfordran å 1,000 kr. och B. en redovisningsfordran å 500 kr. Mot A. har sysslomannen en motfordran å 200 kr., mot B. en motfordran å 100 kr.) Om man antager, att medel innestå å räkningen för ytterligare endast en klient C., vars redovisningsfordran följaktligen uppgår till 8,500 kr., samt att

sysslomannen hos C. har en motfordran för arvode å 500 kr., skulle C. enligt den av de sakkunniga föreslagna regeln erhålla 90 % av 8,500 kr. = 7,650 kr. Något ytterligare avdrag för motfordran skall här ej göras, enär C., om brist ej förelegat, skulle ägt uppbära 8,000 kr. (8,500 kr. — 500 kr.) Fördelningen skulle alltså bliva: 800 kr. till A., 400 kr. till B., 7,650 kr. till C. och återstoden, 150 kr., till konkursboet för övriga borgenärer.

Sistnämnda belopp å 150 kr. borde emellertid rätteligen tillfalla C. Ehuru det i regel torde höra till god ordning, att den redovisningsskyldige icke gottgör sig arvode förrän i samband med redovisning (för viss tid eller för uppdraget i dess helhet), torde det i det angivna fallet för såväl redovisningsborgenärer som övriga borgenärer te sig mest naturligt att se saken så, att sysslomannen genom att från räkningen uttaga 1,000 kr., redan gottgjort sig för sina arvodesfordringar hos A., B. och C. å tillhoppa 800 kr. och därutöver tillgodogjort sig 200 kr. Det framstår då såsom oriktigt, att konkursboet för övriga borgenärers räkning skall tillgodoföras 150 kr. på grund av sysslomannens motfordringar hos A. och B.

Naturligast synes vara att låta A., B. och C. konkurrera efter förhållandet mellan vars och ens nettofordran enligt upprättad redovisningsräkning, d. v. s. redovisningsfordran med avdrag av sysslomannens motfordran. Dessa nettofordringar äro för A. 800 kr., för B. 400 kr. och för C. 8,000 kr., tillhoppa 9,200 kr. Var och en erhåller $\frac{90}{100}$ av sin nettofordran och tillsammans dela de alltså hela det avskilda beloppet, 9,000 kr.

Samfundet hemställer alltså, att lagstiftningen i förevarande avseende gives sådant innehåll, att fördelningen skall ske i relation till varje redovisningsborgenärs redovisningsfordran minskad med eventuell motfordran.

Beträffande förhållandet mellan olika klienträkningar har *häradshövdingeföreningen* erinrat om de sakkunnigas uttalande. att då den redovisningsskyldige öppnat särskild räkning för viss huvudman och använt gemensam räkning för de övriga, den förstnämnde skulle komma i en särställning. Om det uppstode brist på en sådan särskild räkning, vore det enligt föreningens mening klart, att denna brist ej borde kunna drabba någon annan än den huvudman räkningen avsåge, liksom varje anledning syntes saknas att låta denne huvudman taga någon del i brist, som tilläventyrs uppstått å de andras räkning. Föreningen kunde däremot icke finna skäl att från denna regel göra några undantag på sätt de sakkunniga i betänkan- det för vissa fall tänkt sig. Den huvudman, vars medel avskilts icke blott från gäldenärens övriga tillgångar utan även från övriga redovisningsmedel, syntes under alla förhållanden böra vara oberoende av hur gäldenären förföre med övriga redovisningsmedel.

Advokatsamfundet har i denna fråga anfört följande.

De sakkunniga torde ha åsyftat, att eventuell brist å en separat klienträkning uteslutande bör drabba den huvudman, för vilken räkningen är avsedd, medan denne å andra sidan icke skall bära någon del av den förlust, som kan uppstå genom eventuell brist å den gemensamma räkningen. Samfundet finner denna uppfattning riktig men vill å andra sidan påpeka, att den knappast står i full överensstämmelse med den ståndpunkt de sakkunniga intagit med avseende å fördelningen av de å en gemensam räkning inestående medlen, när brist å denna räkning uppstått genom förskingring. För sistnämnda fall fränkänna de sakkunniga sysslomannens bokföring av insättningar och uttag varje betydelse, med den motiveringen, att syssloman-

nen ej kan få bestämma, att medlen skola anses förskingrade för viss huvudman. Samfundet ifrågasätter, huruvida de sakkunnigas ståndpunkt härutinnan är principiellt riktig, men medger, att praktiska skäl tala för den av de sakkunniga föreslagna lösningen, enligt vilken samtliga uppdragsgivare, för vilka räkningen är avsedd, inbördes få lika rätt.

Ehuru, med den ståndpunkt de sakkunniga intagit i fråga om fördelningen av de å gemensam räkning inestående medlen, vissa skäl kunde tala för att man vid beräkningen av redovisningsborgenärernas andel i bankräkningarna borde slå tillsammans de separata klienträkningarna med varandra och med eventuellt tillika använd gemensam klienträkning, ansluter sig samfundet till den av de sakkunniga föreslagna lösningen av sistnämnda fråga. Samfundet vill dock ifrågasätta, huruvida från principen om särbehandling av de separata räkningarna böra göras sådana undantag, som av de sakkunniga angivits. Vad särskilt angår ett dylikt fall har samfundet fattat innebörden därav så, att de sakkunniga tänkt på den situationen, att en redovisningskyldig öppnar särskild räkning för viss uppdragsgivare i syfte att sedan förskingra medel från just denna räkning. Sysslomannen räknar kanske med att denna huvudman skall visa sig särskilt välvillig, i den händelse förskingringen icke hinner ersättas utan blir uppdagad. Att sätta denna huvudman i *bättre* läge än enligt den av de sakkunniga skisserade principen om särställning för separaträkningar av den anledningen, att sysslomannen velat behandla honom *sämre* än de redovisningsborgenärer, som ha del i den gemensamma klienträkningen, synes samfundet egendomligt. Hade medlen insatts å den särskilda räkningen utan sådant syfte, som de sakkunniga angivit, skulle ju denna huvudman enligt de sakkunnigas mening ha kommit i en särställning, d. v. s. fått ensam bära förlusten, om sysslomannen tillgripit å denna räkning insatta medel. Varför han nu skulle komma i ett bättre läge därför att sysslomannen *åsyftat* att sätta honom i en *sämre* ställning, synes svårförståeligt.

Slutligen ha i vissa yttranden framställts formella erinringar mot det nu behandlade lagförslaget. Sålunda ha bland andra *Göta hovrätt* och *hovrätten för Övre Norrland* funnit den föreslagna lagtexten vara väl mycket sammanträngd. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har särskilt förordat vissa ändringar i bestämmelsernas inbördes ordningsföljd.

De sakkunnigas förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden.

I allmänhet har även de sakkunnigas förslag till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen godtagits i yttrandena. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* har emellertid vänt sig mot förslaget, att de redovisningsberättigade borgenärerna icke skulle vara skyldiga att gälda den på redovisningsmedlen belöpande konkurskostnaden i annat fall, än då konkursboet eljest ej lämnade tillgång därtill. Härom har länsstyrelsen anfört, att dessa borgenärer skulle vinna en avsevärt förbättrad ställning genom möjligheten att efter sammanblandning avskilja pengar med sakrättslig verkan. Det syntes länsstyrelsen vid sådant förhållande icke vara mer än rätt och billigt, att ifrågavarande borgenärer helt finge vidkännas de särskilda kostnader, som föranleddes av fastställandet av deras rätt i konkursen.

Departementschefen.

Det förekommer i många olika sammanhang, att någon får hand om en viss summa pengar eller en viss mängd varor, som tillhöra en annan, med skyldighet att redovisa till denne. Advokater och andra slag av yrkesutövare få sålunda i sin dagliga verksamhet mottaga pengar för olika klienters räkning. Den som rent tillfälligt utför ett uppdrag åt annan kommer i motsvarande situation, om han på grund därav uppbär pengar, som tillkomma huvudmannen.

Då någon innehar en individualiserad sak, som tillhör en annan, är denna sak i princip skyddad mot att tillgripas för innehavarens gäld. Om innehavaren råkar i konkurs eller utmätning äger rum hos honom, skall alltså den andres äganderätt respekteras. Samma rättsläge kan föreligga beträffande pengar och fungibla varor, men genom sammanblandning med innehavarens egna pengar eller varor kan i dylika fall den redovisningsberättigades äganderätt lätt gå förlorad. Han får då nöja sig med en fordran mot innehavaren utan sakrättsligt skydd vid utmätning eller konkurs.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen för gällande rätt är det tveksamt, under vilka förutsättningar pengarna eller varorna skola anses behörigen avskilda från innehavarens egendom. Lagbestämmelser härom finnas icke, och frågan har ej heller blivit uttömmande besvarad i rättspraxis. I de förut återgivna remissyttrandena ha särskilt näringslivets målsmän framhållit de praktiska olägenheterna av detta osäkra rättsläge. Det föreligger sålunda ett påtagligt behov av en legal reglering. Såsom inledningsvis angivits har detta behov särskilt aktualiserats genom de nya lagbestämmelserna om förskingring.

Det förslag till lag om redovisningsmedel, som framlagts av särskilda sakkunniga, avser att tillgodose det nu angivna behovet. De allmänna principer, på vilka förslaget är uppbyggt, synas också vara väl ägnade att läggas till grund för den erforderliga lagstiftningen.

Den föreslagna lagen omfattar enligt sin ordalydelse icke varor, men de sakkunniga ha framhållit, att en analogisk tillämpning i viss utsträckning kunde äga rum beträffande andra fungibla ting än pengar och övriga betalningsmedel. Även om vissa skäl tala för att utsträcka lagens direkta räckvidd att omfatta även varor, såsom häradshövdingeföreningen ifrågasatt, torde dock de sakkunnigas förslag vara att föredraga. Det skulle komplicera lagtexten att reglera olika fall, som röra fungibla varor, och eftersom dessa fall förekomma mindre ofta, synes det tillräckligt med den ledning, som rättstillämpningen kan hämta ur en lagstiftning rörande penningmedel.

För att lagen skall bli tillämplig fordras enligt förslaget, att det skall vara fråga om sådana medel, som någon mottagit med skyldighet att redovisa därför. Härigenom undantagas vanliga skuldförhållanden. Gränsdragningen är gjord efter den princip, som tillämpats i de nya bestämmelserna om ansvar för förskingring, och det synes lämpligt, att samma regel gäller

i nu föreliggande hänseende. Om det i något fall skulle uppkomma tvekan, huruvida den angivna förutsättningen är uppfylld, torde bevisbördan åligger den som gör gällande, att medlen mottagits med redovisningskyldighet. Den föreslagna lagen omfattar såväl sysslomannaskap som andra fall, där redovisningsplikt föreligger. Liksom i betänkandet användes dock för enkelhetens skull uttrycket syssloman i det följande som allmän beteckning.

Såsom förut framhållits kan redan enligt gällande rätt en penningsumma i främmande persons besittning vara skyddad mot dennes borgenärer genom att äganderätten till pengarna blivit bevarad. Det är visserligen tveksamt, under vilka närmare förutsättningar denna rättsliga situation skall anses vara för handen, men otvivelaktigt är detta fallet, då pengarna oavbrutet hållits avskilda från innehavarens egna medel. Enligt förslaget skall nu det sakrättsliga skyddet för redovisningsmedel under vissa förutsättningar utsträckas till sådana fall, då sammanblandning skett med sysslomannens förmögenhet, men därefter ett motsvarande belopp blivit avskilt. Denna utsträckning av det sakrättsliga skyddet skall gälla oberoende av kontinuitet beträffande pengarna och äganderätten till dem. Förslaget har väckt vissa principiella betänkligheter i det yttrande som avgivits av länsstyrelsen i Örebro län. Det är emellertid tydligt, att den tillämnade lagstiftningen ej skulle kunna fylla sitt praktiska syfte, om skyddet bundes vid nyss berörda villkor. Nämnda länsstyrelse har också, i likhet med övriga som yttrat sig, godtagit de sakkunnigas ståndpunkt, varvid länsstyrelsen dock påpekat, att förslaget icke uppställer något krav på publicitet till upplysning vid kreditgivning o. dyl. Naturligtvis kommer det också att finnas en viss möjlighet, att den som bedömer en persons ekonomiska ställning blir vilseledd genom att denne innehar redovisningsmedel, vilka tillkomma en annan. Såsom de sakkunniga framhållit kan emellertid detsamma inträffa i andra liknande situationer, där det dock ej ansetts erforderligt att föreskriva någon form av publicitet. Dessutom torde kreditupplysningar och andra prövningar av kreditvärdighet numera i regel bygga på andra och mera tillförlitliga grunder än det direkta egendomsinnehavet.

I förslaget har såsom redan angivits det sakrättsliga skyddet i första hand grundats på den yttre förutsättningen att ett belopp är på något sätt avskilt från sysslomannens övriga tillgångar. I detta hänseende anknyter förslaget alltså till en allmänt gällande civilrättslig princip. För att ett avskilt belopp skall vara skyddat, bör vidare i enlighet med förslaget krävas, att beloppet skall vara avsett för ett eller flera bestämda redovisningsändamål. Det är alltså icke tillfyllest, att en klumpsumma avskilts för blivande redovisningskulder i allmänhet. Ej heller kunna medel, som insatts på en bankräkning, anses behörigen avskilda, om sysslomannen genom insättningar och uttag för egen del använder räkningen som ett vanligt privat bankkonto. Härvid måste ganska stränga krav upprätthållas. Dock behöver en bankräkning med redovisningsmedel icke förlora sin speciella karaktär, så snart ett belopp, som tillhör sysslomannen, finnes på kontot. Att ett dylikt belopp

genom tillfälligt förbiseende placerats där eller att upplupen ränta, som tillkommer sysslomannen, kvarstår på kontot eller att tillgodohavande eljest uppkommit för sysslomannen genom att han underlåtit att göra uttag, bör sålunda ej medföra denna verkan. Slutligen kan i detta sammanhang påpekas, att förhållandena — oberoende av den nu ifrågavarande lagstiftningen — stundom kunna vara sådana, att den redovisningsberättigade och sysslomannen böra anses ha samäganderätt till ett belopp, som är avskilt från sysslomannens övriga förmögenhet.

På vad sätt avskiljande av redovisningsmedel skall kunna ske har i förslaget reglerats endast genom angivande av den i praktiken viktigaste metoden, nämligen insättning i bank eller annan penninginrättning. Det är härvidlag ej fråga om sådan insättning, som göres på huvudmannens konto utan något förbehåll om rätt för sysslomannen att fortfarande få disponera över de insatta medlen; en dylik insättning medför ju att medlen överlämnas till huvudmannen. Ej heller åsyftas insättning, som förmyndare eller konkursförvaltare gör på myndlingens eller konkursboets bankräkning. Genom det föreslagna stadgandet blir däremot klarlagt, att ett avskiljande med sakrättslig verkan kan ske genom insättning på sysslomannens egen räkning eller eljest med förbehåll om dispositionsrätt för denne.

I vissa yttranden har förordats, att avskiljande av medel på nu angivet sätt icke skulle godtagas, om ej bankräkningen försetts med beteckning, som utvisar dess ändamål, eller banken eljest fått kännedom därom. Ett tydligt angivande av räkningens ändamål är otvivelaktigt ägnat att undanröja risker för bevisningssvårigheter. Ur kreditgivningssynpunkt skulle upplysning om dylika räkningars natur också vara av viss betydelse, även om publicitetsprincipen, såsom nyss angivits, härvidlag icke bör tillmätas alltför stor vikt. Slutligen skulle en dylik regel betaga banken möjlighet att kvitta med en motfordran hos sysslomannen. Dessa skäl göra det uppenbarligen önskvärt, att räkningens ändamål tydligt anges. Dock torde det ej vara lämpligt att göra rättsskyddet beroende av att så sker. Detta skulle nämligen kunna medföra mycket obilliga verkningar. Såsom de sakkunniga framhållit kan det exempelvis lätt inträffa, att en person, som på grund av ett enstaka uppdrag fått hand om redovisningsmedel, anser sig ha hållit dem vederbörligen avskilda genom att insätta dem på en särskild bankräkning utan att underätta banken om räkningens ändamål. Att underkänna detta avskiljande synes knappast vara rimligt. De sakkunnigas ståndpunkt torde också stå i överensstämmelse med rådande praxis, i den mån en sakrätt erkännes till penningmedel som annan innehar. Övervägande skäl tala för att det bör betraktas som en vanlig bevisfråga, huruvida det av omständigheterna kan anses framgå, att medlen äro avsedda för redovisningsändamål.

I fråga om den speciella situation, som uppkommer, då en bank är syssloman, har bankföreningen påpekat, att något avskiljande icke sker genom att huvudmannen gottskrives ett belopp å räkning hos banken. Såsom föreningen

framhållit torde detta förhållande emellertid icke påkalla några särskilda rättsregler.

Enligt de sakkunnigas förslag skall ett giltigt avskiljande kunna ske även på andra sätt än genom insättning i bank. Som nyss nämnts innehåller förslaget icke någon reglering av förfarandet i dessa fall. I de sakkunnigas motivering nämnes emellertid förvaring i särskild kassa, i ett kuvert eller hos tredje man såsom exempel på olika sätt att avskilja medel. En beskrivning av de åtgärder, som i olika fall skola anses tillfyllest, kan ej lämpligen införas i lagtexten.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att den, som gör gällande, att medel äro behörigen avskilda för honom, enligt allmänna regler är skyldig visa att förutsättningarna härför äro uppfyllda.

Vid överbägandet av de övriga förutsättningar, under vilka ett avskiljande av redovisningsmedel kunde tillerkännas sakrättslig verkan, ha de sakkunniga först behandlat de fall, då avskiljandet ägt rum genast eller kort tid efter det pengarna mottagits, och därefter de fall, då en längre tidrymd hunnit förflyta, innan beloppet blivit avskilt.

De sakkunniga ha förordat, att ett avskiljande, som gjorts relativt snart, skall tillerkännas sakrättslig verkan, även om sysslomannen var insolvent, när avskiljandet ägde rum. Om endast en tillfällig sammanblandning skett med hans egna tillgångar, bör det enligt de sakkunnigas mening framstå såsom naturligt, att vad som aldrig varaktigt införlivats med sysslomannens förmögenhet skall kunna bevaras åt huvudmannen. Dessa synpunkter ha icke mött någon gensaga i yttrandena. Uppenbarligen motsvarar förslaget också det praktiska livets krav. Icke minst i de fall då redovisningsmedel yrkesmässigt mottagas skulle det vålla onödigt besvär, om varje tillfällig sammanblandning måste förhindras. Det bör t. ex. vara möjligt att på ett kontor använda en gemensam kassa för medel som inflyta för olika klienters räkning och medel som inbetalas till sysslomannen själv, i avvaktan på att senare särskilja de olika beloppen med ledning av bokföringen.

Det har emellertid framträtt olika meningar, hur man borde bestämma den korta tidsfrist inom vilken ett avskiljande utan vidare skulle godtagas. De sakkunniga ha icke ansett det lämpligt att fastställa en bestämd tidsperiod utan ha föreslagit, att avskiljandet skall tillerkännas giltighet, om det skett utan dröjsmål. I vissa yttranden har denna bestämmning ansetts vara alltför vag. Emellertid möter det uppenbarligen stora svårigheter att närmare fixera en frist, som skulle passa för de växlande förhållandena i städer och på landsbygd, vid yrkesmässig verksamhet av skilda slag och vid tillfälliga privata uppdrag. En regel som medger en skälig bedömning efter olika förhållanden torde vara att föredraga. De sakkunnigas förslag läser i allmänhet ej behöva vålla någon tvekan i tillämpningen och torde böra godtagas.

Om redovisningsmedel icke blivit avskilda utan dröjsmål, uppkommer frågan, huruvida och under vilka förutsättningar ett senare avskiljande bör kunna erhålla sakrättslig verkan. Det är framför allt i denna fråga som me-

ningsskiljaktigheter rörande den föreslagna lagstiftningen gjort sig gällande. Två av de sakkunniga ha ansett, att ett försenat avskiljande borde tillerkännas giltighet i de fall, då sysslomannen vid avskiljandet var solvent. Den tredje sakkunnige, som reserverat sig mot detta majoritetens förslag, har i stället velat godtaga de fall, där underlåtenheten att i rätt tid avskilja varit oavsiktlig och avskiljandet sedan verkstälts utan dröjsmål efter det att sysslomannen kommit till insikt om underlåtenheten.

I yttrandena ha betänkligheter av två länsstyrelser anförts mot att överhuvud taget låta ett senare avskiljande få sakrättslig verkan. Majoritetens förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av bl. a. två hovrätter, flertalet länsstyrelser samt häradshövdingeföreningen och vissa andra sammanslutningar, medan reservantens mening har biträtts av bl. a. kommerskollegium, åtskilliga länsstyrelser och vissa sammanslutningar, däribland advokatsamfundet och flera av näringslivets organisationer. De båda återstående hovrätterna och en annan myndighet kunna sägas i huvudsak ha förordnat, att ett försenat avskiljande skulle godkännas både i de fall som majoriteten angivit och i de som reservanten avsett.

Såsom de sakkunniga framhållit innebär det säkerligen ett klart avsteg från gällande rätt att låta ett försenat avskiljande av redovisningsmedel bliva gällande mot sysslomannens borgenärer. Det måste också i regel anses höra till god ordning, att en syssloman icke låter dylika medel vara sammanblandade med hans egna tillgångar efter den korta frist, som kan vara erforderlig för att på ett praktiskt sätt ordna med avskiljandet. Med hänsyn härtill kunde det ifrågasättas att icke under några förhållanden godtaga ett försenat avskiljande. En sådan ståndpunkt synes dock vara alltför sträng och lärer, på sätt Svea hovrätt framhållit, strida mot vad som förutsattes vid genomförande av den nya straffbestämmelsen för förskingring. Det är önskvärt, att avskiljande av redovisningsmedel icke förhindras, även om avskiljandet sker på ett sent stadium, såframt ej någons berättigade intresse trädes för nära. Jag vill erinra, att den föreslagna lagen är avsedd att gälla även i sådana fall, då det icke föreligger någon rättslig skyldighet för sysslomannen att hålla mottagna medel avskilda.

Om det sålunda bör finnas möjlighet att med sakrättslig verkan avskilja medel, även om varaktig sammanblandning ägt rum med sysslomannens förmögenhet, gäller det att avgöra, under vilka förutsättningar detta skall kunna ske. Såsom de sakkunniga framhållit måste härvid de redovisningsberättigades skyddsbehov vägas mot de intressen som representeras av sysslomannens övriga borgenärer. Då sysslomannen är solvent, kan han betala sin redovisningsskuld utan att hans andra borgenärer kunna få betalningen att återgå. Dessa borgenärers intresse bör därför icke utgöra något hinder för sysslomannen att i stället för betalning verkställa ett giltigt avskiljande av beloppet. De sakkunnigas majoritet har också på grund härav velat godkänna avskiljandet i dylika fall. Mot en regel av detta innehåll har särskilt anmärkts, att den kunde medföra risker för att sysslomän skulle underlåta att omedelbart avskilja redovisningsmedel i förlitande på framtida solvens och möjlig-

heten att senare vid behov verkställa avskiljandet. Denna invändning kan icke fränkännas en viss betydelse, men synes knappast böra bli va avgörande. Det är som nyss nämnts önskvärt att kunna godkänna avskiljande — även på ett sent stadium — så länge det kan ske utan att något berättigat intresse kränkes. Önskemålet att främja ett omedelbart avskiljande tillgodoses genom sådana bestämmelser, som redan finnas inom ett flertal områden, om skyldighet att städse hålla andras medel avskilda. Underlåtenhet att iakttaga detta medför, även om förskingring ej föreligger, straff enligt 22 kap. strafflagen, nämligen för olovligt förfogande. Gentemot majoritetens förslag har vidare framhållits, att en solvent syssloman icke skulle ha behov av att avskilja redovisningsmedel, då han i stället hade möjlighet att betala beloppet. En betalning i förtid kan emellertid vålla praktiska olägenheter, särskilt i sådana fall, då det är fråga om ett fortlöpande redovisningsuppdrag. Slutligen har anmärkts, att det efter en tids förlopp skulle föreligga stora svårigheter att utreda, om sysslomannen var solvent eller ej vid varje tidpunkt, då medel avskildes. Härvidlag lär dock ofta sysslomannens bokföring kunna lämna tillräckliga upplysningar. I regel torde det också bli va onödigt att efterforska en sysslomans ställning vid alla olika tillfällen, då belopp blivit avskilda. Det är nämligen tillfyllest att konstatera, att han varit solvent intill en viss tidpunkt. I tveklaktiga fall får den som vill åberopa avskiljandet styrka, att sysslomannen var solvent vid tiden därför. På grund av det anförda vill jag ansluta mig till majoritetens förslag, att ett försenat avskiljande av redovisningsmedel tillerkännes sakrättslig verkan, då sysslomannen var solvent vid tiden för avskiljandet.

Vad sedan angår de fall, då sysslomannen är på obestånd, när ett försenat avskiljande äger rum, har de sakkunnigas majoritet funnit det oförenligt med hans övriga borgenärens intressen att likväl godkänna avskiljandet. Reservanten däremot, som överhuvud taget icke velat bygga lagbestämmelserna på sysslomannens solvens eller obestånd, har ansett ett försenat avskiljande böra få giltighet under förutsättning, att dröjsmålet varit oavsiktligt.

De sakkunnigas majoritet har uttalat, att kravet på solvens måhända kunde synas hårt, om dröjsmålet vore oavsiktligt från sysslomannens sida, t. ex om någon hans medhjälpare honom ovetande förskingrat beloppet. De ha emellertid ansett det uteslutet att här göra skillnad allt efter den subjektiva omständigheten, om dröjsmålet från sysslomannens sida vore avsiktligt eller ej. En mera framkomlig väg vore att medgiva rättelse, när de oprioriterade borgenärerna skulle njuta en oberättigad förmån genom att beloppet ansåges införlivat med sysslomannens tillgångar, i det att deras ställning skulle bli va bättre än förut, men att införa någon bestämmelse om obehörig vinst på detta speciella område syntes olämpligt. Svea hovrätt har i denna fråga uttalat, att den av reservanten föreslagna regeln syntes oförenlig med gällande rättsregler i övrigt. Sålunda vore det orimligt att i nu ifrågavarande fall låta *avskiljandet* obetingat medföra separationsrätt, under det att en till huvudmannen verkställd *betalning* vore underkastad konkurslagens återvinningsregler, och att komplicera rättssystemet genom regler om återvinning

även av avskilda medel ville hovrätten ej förorda. Endast för sådana fall, då det kunde anses utrett att rättsläget för den insolvente sysslomannens borgenärer efter medlens försenade avskiljande ej i något hänseende vore sämre än om avskiljandet skett utan dröjsmål, kunde det ifrågasättas att erkänna en separationsrätt. Emot en regel av denna innebörd mötte emellertid enligt hovrättens mening betänkligheter på grund av den osäkerhet vartill den kunde leda i tillämpningen.

Det är uppenbarligen av synnerlig vikt att på en så central punkt inom civillagstiftningen som den nu ifrågavarande icke införa några regler som komma i strid med eljest gällande rättsregler. Jag finner därför icke möjligt att godtaga en så långt gående bestämmelse, som reservanten bland de sakkunniga föreslagit. Vad åter angår tanken att upptaga en dylik bestämmelse med ett tillägg som möjliggör återvinning av avskilda medel vill jag, utöver vad Svea hovrätt anfört, framhålla att det föreligger en väsentlig skillnad mellan betalning å ena samt avskiljande av medel å andra sidan. Den förra åtgärden innebär en överflyttning av medlen från den enes besittning till den andres och fyller sålunda det traditionskrav som enligt svensk rätt i allmänhet gäller för att sakrättsligt skydd skall vinnas. Den senare åtgärden är tills vidare endast en omflyttning inom sysslomannens egen makt-sfär. Att betalning efter viss tid kan stå sig, även om den länt övriga borgenärer till förfång, sammanhänger givetvis med det krav på säkerhet i den ekonomiska samfärdseln som bestämmelserna om godtrosförvärv och därmed likartade stadganden avse att tillgodose. Detta krav saknar motsvarighet, när det är fråga om överflyttning av medel som en syssloman gör från sin privata kassa till en särskild av honom disponerad räkning eller kassa. Gentemot vad advokatsamfundet uttalat vill jag framhålla, att sakkunnig-förslaget icke förutsätter att den redovisningsberättigade redan före avskiljandet har en sakrätt i de medel, som användas härför.

Den av reservanten förordade regeln skulle måhända ha sin största praktiska betydelse för det fall, att någon sysslomannens medhjälpare förskingrat redovisningsmedel. Det synes emellertid stötande, att en insolvent syssloman i en dylik situation skulle kunna använda sina privata tillgångar för att fylla bristen utan hänsyn till övriga borgenärer. Enligt reservantens förslag skulle rättelse till förfång för övriga borgenärer få äga rum, även om sysslomannen eller någon av hans medhjälpare gjort sig skyldig till grov vårdslöshet. Jämväl i sådana fall synes den av reservanten föreslagna regeln olämplig.

Svea hovrätt har som förut nämnts, i huvudsaklig anslutning till ett uttalande av de sakkunnigas majoritet, ansett, att godkännande av ett försenat avskiljande, som äger rum när sysslomannen är insolvent, icke kunde ifrågasättas annat än om det vore utrett, att den insolvente sysslomannens borgenärer efter medlens försenade avskiljande ej i något hänseende vore sämre ställda än om avskiljandet skett utan dröjsmål. Såsom hovrätten uttalat möta emellertid betänkligheter mot att i detta sammanhang införa en regel av nu angiven innebörd på grund av den osäkerhet vartill den kunde leda i till-

lämpningen. Hovrätten torde härvid syfta på svårigheten att vid utmätning eller konkurs verkligen utreda, att dröjsmålet ej länt övriga borgenärer till förfång. I vissa fall är det väl tänkbart att detta skulle kunna lyckas, men när sysslomannen, såsom här förutsättes, är insolvent och alltså »icke kan rätteligen betala sin gäld», torde emellertid regelmässigt föreligga en viss oklarhet i hans ekonomiska förhållanden. Härtill kommer, att en regel som godkänner försenat avskiljande, om detta ej länt övriga borgenärer till förfång, otvivelaktigt är särskilt ägnad att fresta sysslomannen att vara mindre noga med avskiljandet.

De sakkunnigas majoritet har fäst uppmärksamheten vid de möjligheter som i tillämpningen rymmas i den förut behandlade regeln om att avskiljande, som sker utan dröjsmål, skall gälla, även om sysslomannen är insolvent, när avskiljandet äger rum. Uttrycket »utan dröjsmål» avser att möjliggöra ett skäligt hänsynstagande till omständigheterna i varje särskilt fall. Därest vid en med kortare mellanrum återkommande kontroll upptäckes, att ett eller annat mindre belopp blivit felfört och omständigheterna äro sådana att man regelmässigt måste räkna med vissa dylika felföringar inom rörelsen i fråga, torde man kunna anse att beloppet blivit avskilt utan dröjsmål, om omedelbar rättelse sker i samband med upptäckten av felet. Å andra sidan är det praktiska behovet av att kunna godkänna rättelse ej så framträdande i fråga om smärre belopp, enär det enligt sakens natur knappast lärer uppkomma någon tvist om dem. Vanskligare är frågan, när det är större belopp som felförts. Vid bedömande, huruvida dröjsmål måste anses föreligga, måste man helt naturligt vara strängare, när det gäller ett större belopp än när det gäller ett mindre. Den löpande kontrollen bör vara så organiserad, att åtminstone större felföringar snabbt upptäckas. En viss möjlighet till rättelse ligger emellertid, även när större felföring skett, i regeln att avskiljande, som ägt rum utan dröjsmål, skall godkännas.

På grund av vad nu anförts finner jag ej skäl att avvika från majoritetens förslag på förevarande punkt. Enligt min mening är det icke något orimligt, att lagen förutsätter att den insolvente sysslomannen iakttager särskild noggrannhet i fråga om avskiljandet av andras medel. Detta synes mig tvärtom vara en ovillkorlig förutsättning för att man över huvud skall kunna medgiva sakrättsligt skydd och separationsrätt till penningmedel, som en sådan syssloman innehar vid utmätning eller konkurs.

Speciella problem uppkomma, då en syssloman använder gemensam bankräkning för flera klienter eller då eljest medel äro gemensamt avskilda för flera redovisningsberättigades räkning. Särskilt för yrkesutövare med många klienter kan det uppenbarligen bliva nödvändigt att förfara på sådant sätt. Lagstiftningen bör ej hindra, att de på ett dylikt konto insatta medlen betraktas såsom behörigen avskilda för klienternas gemensamma räkning. I de fall, då brist föreligger på ett gemensamt konto, uppkommer frågan om klienternas inbördes rätt, d. v. s. om bristens fördelning dem emellan. Efter att ha övervägt flera olika möjligheter ha de sakkunniga förordat, att de klienter, för vilka kontot är avsett, inbördes skola ha lika rätt. Skeppsklare- och skeppsmäklareföreningen har anmärkt på denna fördelningsprincip

och påyrkat, att de klienter, vilkas medel blivit behörigen avskilda, skola utbekomma dem oavkortade. En sådan regel kan förefalla principiellt grundad, men den lär knappast kunna upprätthållas i praktiken. När det uppstått brist på ett gemensamt klientkonto, är det ofta svårt eller omöjligt att avgöra, vilken klients medel som tillgripits. Och även i de fall, då detta eventuellt skulle kunna fastställas, skulle en fördelning av medlen på denna grundval lätt kunna bli godtycklig. Såsom de sakkunniga påpekat, kan det nämligen bero på en slump, att sysslomannen t. ex. underlåtit att insätta en viss klients medel i stället för att uttaga samma belopp från kontot. Det behöver ej heller ligga något stötande i att de klienter, för vilka en gemensam räkning är avsedd, underkastas inbördes lika behandling.

Vid bestämmande av de olika klienternas andelar i ett gemensamt konto, som utvisar brist, skall enligt de sakkunnigas förslag den proportionella fördelningen göras med utgångspunkt från varje klients redovisningsfordran. Med sistnämnda uttryck ha de sakkunniga velat utmärka, att fördelningen i regel skall ske på grundval av de belopp som sysslomannen mottagit, utan att något avdrag skall göras för eventuella motfordringar, t. ex. för sysslomannens arvode. Den nu angivna principen har kritiserats av häradshövdingeföreningen och advokatsamfundet, vilka ansett att klienternas andelar borde bestämmas i förhållande till deras nettofordringar, d. v. s. vad som återstår efter avdrag för sysslomannens motfordringar. Härigenom skulle vid konkurs hela behållningen på det gemensamma kontot fördelas mellan de redovisningsberättigade, under det att enligt de sakkunnigas förslag konkursförvaltaren efter att ha uttagit vad som belöpte på viss redovisningsborge när kunde avräkna en motfordran och därigenom tillgodoföra konkursboet visst belopp.

Med anledning av vad häradshövdingeföreningen och advokatsamfundet anfört må framhållas, att deras ståndpunkt leder till den egendomliga konsekvensen, att de redovisningsberättigades andelstal i ett gemensamt konto under i övrigt lika förhållanden skulle bestämmas olika vid utmätning och konkurs, enär någon kvittning med motfordringar svårligen kan förutsättas äga rum i det förra fallet. Ur praktisk synpunkt förtjänar påpekas, att om häradshövdingeföreningens och advokatsamfundets ståndpunkt godtoges, andelstalen i ett gemensamt konto ej kunde fastställas förrän alla motfordringar mot de redovisningsberättigade, som konkursboet kunde vilja göra gällande, blivit till beloppet fixerade. Detta skulle lätt kunna vålla olägenheter. Häradshövdingeföreningen och advokatsamfundet ha ej heller ingått på frågan, när konkursboets motfordran måste ha uppkommit för att kunna få avräknas eller om skillnad borde göras mellan s. k. konnexa motfordringar och andra. Jag vill med hänsyn till nu angivna förhållanden biträda de sakkunnigas ståndpunkt. Denna innebär, att de avskilda pengarna skola konsekvent behandlas såsom annans egendom, på samma sätt som om konkursgäldenären innehar varor för annans räkning. Sedan andelstalen för ett visst konto fixerats och medlen fördelats, skall visserligen utbetalandet av medlen av praktiska skäl ankomma på konkursförvaltaren, ett uppdrag som i och för sig i stället kunnat anförtros en särskild god man. Att konkursförvaltaren fått denna

befogenhet och därigenom också har faktisk möjlighet att vid utbetalandet avräkna motfordran skall icke inverka på storleken av de andelar, som olika redovisningsberättigade ha i de genom avskiljandet sakrättsligt skyddade medlen.

Det må anmärkas, att om sysslomannen har utlägg i anledning av uppdraget, han i regel torde vara berättigad att använda de mottagna medlen härför. Huvudmannens redovisningsfordran, som enligt vad nu angivits skall ligga till grund för beräkningen av andelstalen, får i sådant fall anses ha minskats med utläggets belopp.

De sakkunniga ha framhållit, att om en syssloman vid sidan av ett allmänt klientkonto öppnat en särskild räkning för viss huvudman, denne bör komma i särställning. Denna uppfattning synes i princip vara riktig. Sålunda bör den klient, för vilken den särskilda räkningen är avsedd, ensam få vidkännas en där uppkommen brist, liksom han ej skall behöva deltaga i en förlust, som uppstår på det allmänna klientkontot. Frågan i vad mån undantag från denna regel bör medgivas av särskilda skäl, såsom då sysslomannen ej haft något lojalt syfte med att öppna särskild räkning för viss person, torde lämpligen böra ankomma på rättspraxis att avgöra med hänsyn till omständigheterna i de särskilda fallen.

Om en syssloman, som mottagit redovisningsmedel, ännu ej verkställt något avskiljande, skall enligt de sakkunnigas förslag huvudmannen likväl erhålla sakrättsligt skydd under förutsättning att dröjsmål med avskiljandet ej föreligger. Skyddet skall bestå däri att medel, som sysslomannen har omedelbart tillgängliga för att avskiljas, skola vara förbehållna huvudmannen. Denna bestämmelse har icke givit anledning till någon erinran i yttrandena och synes böra godtagas. Jag vill i detta sammanhang erinra, att — såsom de sakkunniga framhållit — lagförslaget icke avser att göra intrång i äganderätt som finnes enligt allmänna regler. Detta innebär bl. a., att om det visas att viss huvudmans individualiserade medel finnas i behåll, de äro hans egendom och ej må användas för att tillgodose andra redovisningsborgenärer.

I formellt hänseende torde böra vidtagas den ändringen i de sakkunnigas förslag till lag om redovisningsmedel, att andra stycket, som handlar om medel, avskilda på annat sätt än genom insättning på räkning i bank eller annan penninginrättning, sammanföres med första stycket. Det torde vara överflödigt att vid sidan av räkning i bank särskilt nämna räkning i annan penninginrättning. Vidare torde sista punkten i första stycket, som handlar om gemensamma klienträkningar, böra med en sådan omformulering, att den avser såväl gemensam klienträkning som gemensam kassa, upptagas såsom tredje stycke. Frågan i vad mån denna bestämmelse skall erhålla analogisk tillämpning med avseende å annat sätt att förvara redovisningsmedel torde lämpligen böra överlämnas åt rättspraxis.

Såsom tidigare angivits ha de sakkunniga framlagt ytterligare två lagförslag, vilka utgöra komplement till det nu behandlade. Förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken avser endast att ur detta lagrum

utesluta en bestämmelse, som icke är behöflig men möjligen kan vålla missförstånd. Detta förslag, mot vilket ingen anmärkning framställts i yttrandena, torde böra genomföras.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen innebär i hudsak, att konkursförvaltare skall omhändertaga och redovisa sådana medel som konkursgäldenären skulle varit skyldig att redovisa, samt att de redovisningsberättigade skola få samma ställning i konkursen som borgenärer med panträtt. Den sålunda föreslagna regleringen, som ävenledes lämnats utan erinran i yttrandena, synes vara praktisk och ändamålsenlig.

De sakkunniga ha vidare föreslagit, att en redovisningsberättigad skall vara pliktig att vidkännas sådana konkurskostnader som avse redovisningsmedlen, liksom en borgenär med avseende å panten. Dock skall enligt förslaget den redovisningsberättigades skyldighet att vidkännas kostnader endast gälla under förutsättning, att det ej finns någon annan tillgång i konkursboet, som kan tagas i anspråk för ändamålet.

De sakkunnigas förslag, som på denna punkt föranlett erinran allenast i ett yttrande, utgår från den ståndpunkten att det är konkursboets sak att utreda vad som hör till boet. Konkursboet har icke i andra fall rätt att debitera den, som har separationsrätt till egendom i gäldenärens bo, några kostnader för fastställandet av denna rätt. Skulle konkursboet efter process förklaras pliktigt att utlämna annans egendom, lär det ej blott få självt vidkännas sina egna kostnader utan även förpliktas att gälda motpartens kostnader.

Jag finner på grund härav de sakkunnigas förslag välgrundat. En motsatt ståndpunkt skulle leda till att var och en av redovisningsborgenärerna erhöle en fordran — motsvarande hans andel i konkurskostnaderna — som han ägde bevaka i konkursen. Detta skulle givetvis komplicera förfarandet. Syftet med medlens avskiljande komme också att förfelas, i det att redovisningsborgenären ej erhöle det skydd som avsetts.

I enlighet med vad sålunda anförts ha inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om redovisningsmedel;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken; samt
- 3) lag om ändring i konkurslagen.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över dessa lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Sven Leffler.

¹ De under 2) och 3) upptagna lagförslagen, vilka äro likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen i samma ämnen, ha här uteslutits.

F ö r s l a g
till
L a g
om redovisningsmedel.

Härigenom förordnas som följer.

Vad den som mottagit medel för annan, med skyldighet att redovisa därför, har för detta ändamål innestående på räkning i bank, eller eljest i särskilt förvar, skall vara förbehållet huvudmannen, såvitt beloppet avskilts utan dröjsmål. Samma lag vare i fråga om belopp som avskilts senare, om den redovisningskyldige ej var på obestånd, när beloppet avskildes.

Vad den redovisningskyldige har omedelbart tillgängligt för att avskiljas vare ock förbehållet huvudmannen, såvitt dröjsmål med avskiljandet ej föreligger.

Är bankräkning eller kassa avsedd för flera huvudmäns medel, njute de inbördes lika rätt, envar i förhållande till sin redovisningsfordran.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 8 februari 1944.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 14 januari 1944 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 december 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om redovisningsmedel;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken; samt
- 3) lag om ändring i konkurslagen.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet H. Zetterberg.

Förslaget till lag om redovisningsmedel.

Justitierådet *Alsén* anförde:

I vad förslaget tillerkänner sakrättslig verkan åt ett avskiljande av redovisningsmedel från egna tillgångar, då avskiljandet ägt rum omedelbart eller kort tid efter det medlen mottagits, synes anledning till erinran icke föreligga.

Däremot känner jag mig icke helt övertygad om nödvändigheten att i lagen upptaga till reglering de fall, då en längre tidrymd hunnit förflyta innan medlen blivit avskilda. Redan de sakkunniga funno det tveksamt, huruvida ett avskiljande som äger rum på ett jämförelsevis sent stadium borde medföra samma verkan som ett avskiljande vilket sker utan dröjsmål. Med hänsyn till de betänkligheter som syntes kunna anföras mot en sådan lösning ha de sakkunniga övervägt olika möjligheter att begränsa de fall, då ett försenat avskiljande borde godkännas. Därvid har en av de sakkunniga stannat vid att icke under några förhållanden godtaga ett dylikt avskiljande, såframt detta beror på avsiktlig underlåtenhet att i tid särskilja medlen, medan de två övriga ansett sig icke böra göra skillnad mellan avsiktligt och oavsiktligt dröjsmål utan i stället, i motsats till reservanten, uppställt krav på att den redovisningsskyldige städse skall vara solvent, när det försenade avskiljandet

äger rum. Den tveksamhet på förevarande punkt som sålunda från början yppades har under ärendets fortsatta beredning icke blivit mindre; meningsmotsättningarna ha fastmera ytterligare skärpts. Av särskilt intresse är att därvid den i angivet hänseende strängare, av reservanten hävdade meningen omfattats, förutom av åtskilliga myndigheter, av nära nog samtliga näringslivets målsmän som yttrat sig över förslaget. Även om motsättningarna till någon del härröra av att de möjligheter till en smidig anpassning efter skiftande förhållanden som lagreglerna erbjuda icke tillräckligt beaktats, står det dock klart att den avgörande skillnaden i åskådning sammanhänger därmed, att den av sakkunnigmajoriteten förordade, i remissförslaget upptagna lösningen av det praktiska livets män ansetts komma att fresta ett stort antal redovisningsskyldiga att i förlitan på sin solvens uppskjuta avskiljandet till dess de se sin ekonomiska ställning hotad och i verkligheten kanske blivit insolventa, att således lösningen långt ifrån att främja redovisningsborgenärernas intressen i gemen snarast skulle lända dem till förfång samt att strävandena i syfte att inskräpa angelägenheten av att hålla anförtrodda medel avskilda. evad rättslig skyldighet därtill föreligger eller ej, mer eller mindre skulle komma att motverkas. De framhållna synpunkterna kunna icke fränkännas berättigande. Det är tydligt att i denna praktiskt betydelsefulla fråga största möjliga hänsyn bör tagas till den uppfattning som gör sig gällande särskilt bland dem, som yrkesmässigt omhänderha medel för annan, så mycket mer som lagstiftningen till dels har sin grund i en önskan hos dessa att få till stånd en bättre ordning på förevarande område.

Den i remissförslaget upptagna särskilda regeln beträffande ett försenat avskiljande torde få ses mot bakgrunden av de nyligen ändrade bestämmelserna om straff för förskingring samt straffrättskommitténs i anslutning därtill gjorda uttalande, att en komplettering av straffskyddet skulle kunna beredas genom att civilrättsligt reglera och utvidga möjligheten att verkställa ett efterföljande avskiljande av främmande medel och därigenom förläna ökat värde åt förskingringsbestämmelsen. Med det innehåll regeln fått lärer den visserligen i och för sig vara oangriplig men å andra sidan knappast komma att fylla någon större praktisk uppgift. Vad till en början angår redovisningsskyldig, som på grund av lag eller eljest är pliktig att hålla andras medel avskilda, saknas utrymme för regeln, förutsatt att han iakttagit denna sin skyldighet. Gör han det ej, medför detta även om förskingring ej föreligger straff enligt 22 kap. 4 § strafflagen för olovligt förfogande. Anledning att räkna med att denne trots ådraget straffansvar, i eget eller redovisningsborgenärernas intresse, självmant skulle ändra sig och från egna tillgångar avskilja de medel som redan sammanblandats är tydligen icke så stor. Under alla omständigheter torde han veta med sig att, om han är fullt solvent, han kan i förtid redovisa och genomföra ett rättsligt avskiljande, i förekommande fall med bibehållen dispositionsrätt. För övriga redovisningsskyldiga skulle regeln möjligen få ett något större värde. Men även i fråga om dem torde regelns praktiska betydelse bliva jämförelsevis ringa. Uppställles såsom skett krav på solvens hos sysslomannen vid tiden för avskiljandet och skall det, på sätt förutsattes, ankomma på huvudmannen att visa solvensen,

lärer överhuvud ett avskiljande, såsom de sakkunniga ock synas mena, endast undantagsvis komma att civilrättsligt stå sig emot sysslomannens konkursborgenärer, allt naturligtvis såframt ej konkurs inträffat först lång tid efter avskiljandet. Även om vid t. ex. spekulation med anförtrodda medel sysslomannens ekonomiska läge växlar och således solvens vid något tillfälle kan föreligga, lärer det dock ofta bliva svårt för att icke säga omöjligt för huvudmannen att vid utmätning eller i konkurs visa att solvens förelegat vid den kritiska tidpunkten. Härvid må erinras dels att förändringar i förmögenheten, som bero av tillgångarnas växlande värde, icke återspeglas i bokföringen, dels att privata redovisningsskyldiga i allmänhet icke äro pliktiga att föra handelsböcker.

Såsom exempel å praktiska fall vari den särskilda regeln skulle kunna komma till användning nämnas av de sakkunniga, att i samband med bokslut en brist visat sig ha uppkommit eller att eljest felräkning, förbiseende eller annat misstag kan ha yppats. Med en klok tillämpning redan av huvudregeln torde i dessa fall de möjligheter som rymmas därunder visa sig vara tillfyllest. Såsom departementschefen framhållit, avser uttrycket »utan dröjsmål» att möjliggöra ett skäligt hänsynstagande till omständigheterna i varje särskilt fall. Det torde sålunda ligga i linje med lagstiftningen, att dröjsmålet skall åtminstone i uppenbara fall kunna räknas från det misstaget upptäckts eller bort upptäckas och att i överensstämmelse därmed, om rättelse omedelbart sker, ett fyllande av bristen skall komma att anses som ett behörigt avskiljande. — Ytterligare ett exempel ha de sakkunniga nämnt, nämligen att en förskingring av underordnad uppdragas och att sysslomannen vill av egna medel omedelbart täcka bristen. Har sysslomannen i sin rörelse städse hållit andras medel avskilda och således betraktat dem som främmande egendom, torde det liksom i fråga om fallen av misstag kunna antagas, att sålunda tillskjutna medel i allmänhet skulle komma att anses såsom i lagens mening avskilda. Att göra skillnad mellan dessa medel och dem som dessförinnan under kanske lång tid regelbundet och utan dröjsmål avskilt skulle helt visst te sig främmande.

Härmed är jag inne på den avgörande frågan, huruvida för det utan tvivel fåtal fall då solvensregeln skulle behöva åberopas uttryckligt stadgande här om är oundgängligen nödigt. Lagstiftningen är icke avsedd att vara uttömmande. Åtskilliga spørsmål av grannlaga natur ha överlämnats åt rättstillämpningen att lösa. Erkännes, såsom föreslagits, möjligheten att för visst fall — utan dröjsmål — avskilja pengar för annan och fastslås jämväl det praktiskt betydelsefullaste sätt varpå detta kan ske, en regel som uppenbarligen gäller vare sig den redovisningsskyldige är solvent eller icke, borde lagstiftningen få anses ha lämnat öppet, huru ett avskiljande i enahanda ordning — ehuru senare — skall bedömas för det fall att den redovisningsskyldige vid tiden för avskiljandet uppenbarligen var i stånd att rätteligen betala all sin gäld; till dessa fall synes den upptagna särregeln med fördel kunna inskränkas. Av konkursrättsliga grundsatser — enligt vilka en åtgärd som ej länt borgenärerna till förfång *icke* kan angripas — skulle då följa att jämväl ett försenat avskiljande komme att under angivna förutsättning, utan ut-

tryckligt stadgande, erhålla sakrättslig verkan. Det må nämnas att någon särskild regel motsvarande den här ifrågasatta veterligen icke förekommer i främmande rätt. Till förebyggande att huvudregeln skulle komma att uppfattas såsom i förevarande hänseende uttömmande torde den kunna redaktionellt jämkas.

Under åberopande av det sålunda anförda och främst de psykologiska grunder som berörts synes det mig böra tagas under övervägande, huruvida icke ifrågavarande särskilda regel skulle kunna undvaras och åt rättstillämpningen överlåtas att lösa de spörsmål som avsetts skola med densamma regleras.

Justitierådet *Lind* och regeringsrådet *Eklund* lämnade förslaget utan erinran.

Justitierådet *Ericsson* yttrade:

Såsom i remissprotokollet angivits stadgas i ett flertal författningar uttryckligen skyldighet för den, som mottager tillgångar för annan, att hålla dem avskilda och även utan lagstadgande kan, på grund av avtal eller beskaffenheten av ett uppdrag, skyldighet föreligga att hålla redovisningsmedel avskilda. Till denna senare grupp torde, intill dess nya rättegångsbalken träder i kraft, städse böra hänföras medlemmar av Sveriges advokatsamfund; detta intog nämligen år 1936 i sina stadgar bestämmelse därom, att ledamot principiellt är skyldig att på sätt god advokatsed fordrar hålla penningmedel och andra tillgångar, som tillhöra hans huvudman, skilda från vad honom tillhör.

Jag anser det ur allmän synpunkt vara att beklaga, att lagförslaget icke byggt vidare på denna rationella grund och, om möjligt, inskränkts till att reglera huru ett giltigt avskiljande av penningmedel kan ske i nära samband med medlens mottagande. En reglering av denna beskaffenhet skulle otvivelaktigt hava varit vägledande, om än icke helt uttömmande, för den grupp redovisningsskyldiga, för vilken rättslig förpliktelse att hålla huvudmannens medel avskilda icke föreligger.

Att denna väg icke valts vare sig i de sakkunnigas förslag eller i remissförslaget utan det ansetts nödvändigt att enhetligt behandla samtliga redovisningsskyldiga, så att den föreslagna lagen skulle bli tillämplig oavsett om sysslomannen vore skyldig att hålla huvudmannens medel avskilda eller icke, sammanhänger uppenbarligen framförallt med den reglering i straffrättsligt hänseende som beträffande anförtrodd egendom kom till stånd genom 1942 års lagstiftning om förmögenhetsbrotten.

Vid dessa förhållanden är det icke ägnat att väcka förvåning att frågan, huruvida och i så fall under vilka förutsättningar sakrättslig verkan skall kunna tillerkännas jämväl ett försenat avskiljande, kommit att bli det spörsmål, som under remissbehandlingen varit mest föremål för meningskiljaktighet och som jämväl nu ådrager sig den största uppmärksamheten. Då lagförslaget helt allmänt stadgar, att avskiljande med sakrättslig verkan föreligger såväl då beloppet avskilts utan dröjsmål efter medlens mottagande

som ock i fråga om belopp, som avskilts senare, om blott den redovisningsskyldige ej var på obestånd när beloppet avskildes, och ställer de båda alternativen, under förutsättning av solvens, såsom fullt likvärdiga vid sidan av varandra, kan det nämligen icke undvikas, att dessa bestämmelser hava en annan innebörd och giva en annan aspekt, då de ställas i relation till en syssloman, som är skyldig att hålla huvudmannens medel avskilda, än då de sättas i samband med en syssloman, för vilken sådan skyldighet icke föreligger.

Första punkten i lagförslagets första stycke torde utgå från att, då endast tillfällig sammanblandning skett med sysslomannens egna tillgångar, vad som aldrig varaktigt införlivats med sysslomannens förmögenhet skall kunna bevaras åt huvudmannen och att sålunda huvudmannens sakrätt — trots bristande faktisk identitet mellan mottagna medel och avskilt belopp — allt fortfarande består, under det att samma styckes andra punkt måste anses innebära, att genom det försenade avskiljandet ny sakrätt skapas.

Beträffande den grupp redovisningsskyldiga, för vilken rättslig förpliktelse att hålla huvudmannens medel avskilda föreligger, synes det anmärkningsvärt, att lagförslaget meddelar bestämmelse därom, att jämväl sådan redovisningsskyldig, som brustit i sin rättsliga förpliktelse, kan med sakrättslig verkan avskilja senare, om blott han vid avskiljandet ej var på obestånd. Det kan visserligen till förmån för stadgandet göras gällande, att den syssloman, som genom underlåtet rättidigt avskiljande tillintetgjort huvudmannens äganderätt och därigenom gjort sig skyldig till olovligt förfogande enligt 22 kap. 4 § strafflagen, bör hava rättslig möjlighet, under förutsättning av solvens, att genom senare avskiljande restituera förhållandet genom att skapa ny äganderätt för huvudmannen och att det i förevarande avseende närmast gäller att tillgodose den lederade huvudmannens intresse. Men på grunder, vilka anförts i det övervägande flertalet av de yttranden som avgivits av det praktiska livets män, håller jag bestämt före, att förefintligheten av stadgandet kommer att åstadkomma mera skada än nytta såväl beträffande denna grupp sysslomän som också i det långa loppet för deras huvudmän.

Då i fråga om denna grupp redovisningsskyldiga lagen ansetts böra reglera det försenade avskiljande, som följer på en rättsstridig underlåtenhet att utan dröjsmål avskilja mottagna medel, kunde det ifrågasättas, huruvida icke, såsom reservanten bland de sakkunniga gjort gällande, lagen borde innehålla bestämmelser jämväl för det fall, att det för sena avskiljandet, såsom beroende av misstag eller någon av den redovisningsskyldige oberoende händelse, var oavsiktligt men skett efter inträdd insolvens. En stor del av dessa fall torde emellertid, såsom departementschefen ock framhållit, kunna tillrättaläggas genom en vidsynt extensiv tolkning av bestämmelsen »utan dröjsmål» under skäligt hänsynstagande till omständigheterna i varje särskilt fall. Det bör bemärkas, att det här städse varit mot den redovisningsskyldiges vilja som medlen icke blivit i vederbörlig ordning rättidigt avskilda; det torde då vara berättigat att anse, att dröjsmålet, åtminstone i uppenbara fall, må räknas från det misstaget upptäckts eller bort uppläckas, och att i överensstämmelse härmed ett fyllande av bristen skall, om rättelsen skett omedelbart, komma

att anses som ett avskiljande utan obehörigt dröjsmål. Då vidare den föreslagna lagen i allt fall icke lämpligen bör belastas med regler för annat än ordinära förhållanden, avstår jag från att framställa någon anmärkning mot förslaget i denna del, helst som det enligt min mening, såsom framgår av det föregående, vore lyckligast, om lagen helt avstode från att beträffande denna grupp redovisningsskyldiga reglera fall av försenat avskiljande.

Helt annorlunda är förhållandet beträffande sådana redovisningsskyldiga, för vilka rättslig förpliktelse att hålla mottagna medel avskilda icke föreligger. Dessa hava valrätt mellan att utan dröjsmål avskilja medlen och sålunda bibehålla huvudmannen vid äganderätten samt att städse hålla sig solventa och således likvida för mottagna belopp. För dem innebär underlåtenheten att iakttaga bestämmelserna i första styckets första punkt aldrig en rättsstridig mora. För en sådan redovisningsskyldig, som från början valt att ej avskilja medlen men senare av någon anledning anser med sina intressen mera förenligt att göra detta, måste det anses vara en påtaglig fördel, att lagstiftningen erbjuder rättslig möjlighet härtill; detta sker genom bestämmelsen i första styckets andra punkt, då däri fastslås, att den redovisningsskyldiges ensidiga åtgärd att avskilja medel, t. ex. medlens insättning i bank på huvudmannens konto med bibehållen rätt för den redovisningsskyldige att förfoga över medlen, under förutsättning av solvens medför sakrättslig verkan till förmån för huvudmannen. Det torde dock med fog kunna ifrågasättas, om ej fordringarna på detta avskiljande lämpligen borde i någon mån skärpas, förslagsvis sålunda, att den redovisningsskyldige vid tiden för avskiljandet uppenbarligen var i stånd att rätteligen betala all sin gäld.

Då jag alltså anser, att första punkten i lagförslagets första stycke i främsta rummet har avseende på de redovisningsskyldiga, som hava rättslig förpliktelse att hålla huvudmannens medel avskilda, under det att andra punkten i samma stycke snarast borde gälla allenast för annan redovisningsskyldig, synes lagförslaget böra så utformas, att därav på något sätt framgår, att de båda alternativen icke äro i allo likställda.

I fråga om förslagets övriga detaljer vill jag allenast framhålla önskvärdheten av att det med skärpa understrykes, att lagförslagets ståndpunkt att godkänna avskiljandet även om bankräkningen icke försetts med särskild beteckning och banken ej heller eljest fått kännedom om räkningens ändamål förestavats uteslutande av hänsynen till den icke yrkesmässige sysslomannen; för övriga sysslomän och särskilt dem, som hava rättslig förpliktelse att hålla mottagna medel avskilda, borde det vara en undantaglös regel, att det av anteckning i utfärdad motbok eller av meddelande till banken otvetydigt framgår, att räkningen är avsedd för redovisningsmedel.

Övriga lagförslag.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, lagrådets den 8 februari 1944 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 31 december 1943 remitterade förslagen till

- 1) lag om redovisningsmedel;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 2 § handelsbalken; samt
- 3) lag om ändring i konkurslagen.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Två av lagrådets ledamöter ha lämnat förslagen utan erinran. De båda övriga ledamöterna ha framfört vissa betänkligheter i fråga om den bestämmelse i förslaget till lag om redovisningsmedel, enligt vilken ett försenat avskiljande av dylika medel skulle tillerkännas sakrättslig verkan under förutsättning att den redovisningsskyldige var solvent vid avskiljandet. Med anledning härav vill jag framhålla följande.

Godtagandet av ett dylikt försenat avskiljande kan tänkas medföra en viss risk för att mindre samvetsgranna personer komma att uppskjuta avskiljandet av anförtrodda medel. De farhågor som uttalats härom synas emellertid överdrivna. Såsom jag tidigare framhållit finnas inom ett flertal områden bestämmelser som tjäna till att framdriva ett omedelbart avskiljande. I den mån redovisningsskyldiga personer likväl underlåta att så snart som möjligt avskilja anförtrodda medel torde den väsentliga orsaken vara att söka i en sådan läggning hos vederbörande, som ej nämnvärt påverkas av den rättsliga regleringen av frågan om verkan av ett försenat avskiljande, och andra omständigheter.

Jag vill ytterligare understryka, att något berättigat intresse ej kränkes genom ett försenat avskiljande i de fall som avses med förslaget. Dessa fall torde ej sakna praktisk betydelse, och det synes därför vara av värde att de kunna inbegripas under det sakrättsliga skyddet, något som knappast torde kunna ske utan en uttrycklig lagbestämmelse. Såsom förut nämnts är förslaget i denna del byggt på den förutsättningen, att den redovisningsskyldige var sol-

vent vid avskiljandet. Det synes icke påkallat att skärpa denna förutsättning, som har nära samband med den nya straffbestämmelsen för förskingring. Vid lagförslagets utformning har det befunnits nödvändigt att låta rättsreglerna omfatta inbördes ganska olikartade förhållanden, såsom vid yrkesmässigt omhänderhavande av klientmedel, då sysslomannen ofta är skyldig att hålla medlen avskilda, och vid tillfälliga privata uppdrag. Att giva skilda regler för olika grupper av redovisningsskyldiga skulle från såväl straffrättslig som civilrättslig synpunkt medföra påtagliga olägenheter.

I anslutning till vad en av lagrådets ledamöter anfört vill jag vitsorda angelägenheten av att bankräkningar som äro avsedda för redovisningsmedel förses med särskild beteckning rörande ändamålet. Detta önskemål är naturligtvis särskilt framträdande, då det är fråga om dem som yrkesmässigt omhänderhava klientmedel, men gör sig även eljest gällande. Emellertid torde det få överlämnas åt rättspraxis att i varje särskilt fall avgöra, när medel på en bankräkning skola anses avskilda, oaktat räkningen icke försetts med dylik beteckning och banken ej heller eljest fått kännedom om räkningens ändamål.

Föredraganden hemställer härefter, att lagförslagen, förslaget till lag om redovisningsmedel med en redaktionell jämkning, måtte jämlikt § 87 rege-
ringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertil Crona.